هەرێمی کوردستانی عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستانی عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

٢٦

بەرگی بیست و شەش ــ ٢٠٠١

چاپی یەکەم ٢٠٠١

پێرست :

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی دەستپێک ٢٠٠١/٣/١٥ ل ٧
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە یەک ٢٠٠١/٣/١٨ ل ١٦
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە دوو ٢٠٠١/٣/٢٨ ل ١٩
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە سێ ٢٠٠١/٣/٣١ ل ٥٦
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە چوار ٢٠٠١/٤/٢ ل ٧٢
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە پێنج ٢٠٠١/٤/٩ ل ١٠٨
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە شەش ٢٠٠١/٤/١١ ل١٥٤
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە حەوت ٢٠٠١/٤/١٨ ل١٨٠
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە هەشت ٢٠٠١/٥/٢ ل٢٢٥
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە نۆ ٢٠٠١/٥/١٦ ل٢٥٦
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە دە ٢٠٠١/٥/١٧ ل٢٩٤
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە یازدە ٢٠٠١/٦/٤ ل٣٣٠
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە دوازدە ٢٠٠١/٦/٥ ل٣٤٢
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە سیازدە ٢٠٠١/٦/٢٠ ل٣٩٧
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە چواردە ٢٠٠١/٦/٢٦ ل٤٤٠
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە پازدە ٢٠٠١/٦/٢٧ ل٤٥١
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە شازدە ٢٠٠١/٦/٢٨ ل ٤٥٨
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە حەڤدە ٢٠٠١/٦/٣٠ ل ٥٥٠
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە یەکی نارەسمی ٢٠٠١/٣/٣٠ ل ٥٦٩
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە یەکی نائاسایی ٢٠٠١/٧/٢ ل ٥٩٠
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە دووی نائاسایی ٢٠٠١/٨/١٥ ل ٦٣٤

بەڕێز شـــێـــــروان نـاسح حـــیـــــدەری:

بەڕێز ســـــەرۆکی ئەنجــــومـــــەن.

ئەوەی کە ئێستا دەیخوێنمەوە، خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی یاسای دووەم هەموارکردنی یاسای ژمارە (١٢)ی ساڵی ١٩٩٢ی وەزارەتی دادە.

بسم الله الرحمن الرحيم

باسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستان العراق

رقم القرار:

تاريخ القرار: / /

قرار

استناداً الى احكام الفقرة (١)من المادة السادسة والخمسين من القانون رقم (١) لسنة ١٩٩٢ وبناءً على ما عرضه مجلس الوزراء، قرر المجلس الوطني لكوردستان العراق بجلسته المنعقدة بتاريخ / /٢٠٠١ اصدار القانون الآتي:

قانون رقم ( )لسنة٢٠٠١

قانون التعديل الثاني لقانون وزارة العدل لإقليم كوردستان العراق

رقم ١٢لسنة ١٩٩٢

المادة الأولى:

تعدل المادة الأولى ويضاف اليها ما يلي و يصبح الفقرة (٤)لها:

٤) وكيل الوزارة: وكيل وزارة العدل.

المادة الثانية:

تعدل المادة الثالثة و تضاف اليها فقرة ثانية و تقرأ على الوجه الآتي:

١-الوزير: هو الرئيس الاعلى للوزارة و المسؤول عن توجيه اعمالها و تصدر عنه القرارات و التعليمات والاوامر ضمن مهام الوزارة و تشكيلاتها و صلاحياتها و سائر شؤونها الادارية و الفنية ضمن حدود هدا القانون و القوانين النافدة الاخرى و يكون مسؤولاً امام مجلس الوزراء باعتباره عضواً متضامناً فيه.

٢- وكيل الوزارة: و يساعد الوزير في توجيه الوزارة و الاشراف على شؤونها القانونية و الفنية و الادارية و المالية و التنظيمية ضمن الصلاحيات التي تعهد اليه من قبل الوزير على ان يكون حاكماً و يحتفظ بحقوقه و صفته القضائية.

المادة الثالثة:

تعدل المادة الرابعة و تضاف اليها الفقرة التالية و تصبح الفقرة (٢) لها كما تصبح الفقرة (٢) الحالية الفقرة (٣) لها:

٢- مكتب وكيل الوزارة: يتولى ادارته مدير حاصل على شهادة جامعية في القانون.

المادة الرابعة:

على الوزراء المختصين تنفيذ هذا القانون.

المادة الخامسة:

ينفذ هذا القانون من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية.

د. روژ نوري شاويس

رئيس المجلس الوطني لكوردستان العراق

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەم پرۆژەیە ئاراستەی لیژنەی یاسایی و دارایی دەکەین،دێینە سەر خوێندنەوەی خاڵی دووەم، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناسح حەیدەری:

بسم الله الرحمن الرحيم

باسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستان العراق

رقم القرار:

تاريخ القرار:

قرار

استناداً الى الصلاحية المخولة لنا بموجب الفقرة(٣)من المادة الثانية من قانون رقم (١٠) وبناءً على ما شرعه المجلس الوطني لكوردستان العراق بجلسته المنعقدة / /٢٠٠١ قررنا اصدار القرار الآتي:

١ـ تملك وتسجل كافة الاراضي الزراعية المملوكة ملكاً صرفاً للأشخاص الطبيعية والاراضي المملوكة للدولة والمثقلة بحقوق تصرفية و التي انشأ المواطنون دور سكن عليها بصورة غير قانونية قبل سنة ١٩٧٥باسم البلدية التي تقع فيها تلك الاراضي والمحددة من قبل وزارة البلديات والسياحة والجهات ذات العلاقة ويعوض مالكو الاراضي الزراعية المملوكة ملكاً صرفاً بملغ (٧٥) خمسة وسبعين فلساً للمترالمربع الواحد والمملوكة للدولة و المثقلة بحقوق تصرفية بـ (٥٠)خمسين فلساً للمتر المربع الواحد.

٢ـ يحق للاشخاص الذين انشأوا دوراً على هذه الاراضي بصورة غير قانونية قبل سنة ١٩٧٥ أو الاشخاص الذين آلت اليهم هذه الدور بصورة مشروعة أن يتملكوا هذه الاراضي ببدل

بسم الله الرحمن الرحيم

بأسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستاني العراق

رقم القرار:

تاريخ القرار:

قرار

استنادا الى احكام الفقرة(١) من المادة(٥٦) من قانون المجلس الوطني لكوردستان العراق رقم (١)لسنة ١٩٩٢وبناءاً على ماعرضه العدد القانوني من اعضاء المجلس قرر المجلس الوطني لكوردستان العراق بجلسته المنعقدة بتاريخ / / تشريع القانون الآتي:

القانون رقم( )لسنة ٢٠٠١

المادة الاولى:

يوقف العمل في اقليم كوردستان بالفقرة(٢)من المادة(٣٧٧) من قانون العقوبات رقم(١١١)لسنة ١٩٦٩المعدل.

المادة الثانية:

يكون الزوج الزاني ومن زنا بها مشمولين بالعقوبة الواردة في الفقرة(١)من المادة(٣٧٧)من قانون العقوبات رقم(١١١) لسنة ١٩٦٩المعدل.

المادة الثالثة:

على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة الرابعة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في جريدة وقائع كوردستان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، رای لیژنەی یاسایی فەرمووو.

بەڕێز کاکەرەش محەمەد نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە وەکو لیژنەی یاسا هیچ لاریمان لەسەر پرۆژەکە نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، رای لیژنەی پاراستنی مافی ئافرەت فەرمووو.

بەڕێز فـــــەوزیە عـــــزالدین رەشـــــــید:

بەڕێز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــومـــــــەن.

ئێمە هیچ لاریمان لە پرۆژەکە نییە، سوپاس.

بەڕێز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــومـــــــەن:

سوپاس، رای لیژنەی کۆمەڵایەتی فەرموو.

بەڕێز شـــــــەفــــــیق ئـەمین:

بەڕێز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــومـــــــەن.

ئێمەش لەگەڵ پرۆژەکەین، سوپاس.

بەڕێز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــومـــــــەن:

سوپاس، رای لیژنەی ئەوقاف فەرموو.

بەڕێز مـــوحـــسن خـــالیـــد مـــوفـــتی:

بەڕێز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــومـــــــەن.

ئێمەش وەکو لیژنەی ئەوقاف ئەو پرۆژەیەمان بەلاوە پەسەندە، چونکە خوای گەورە لە زۆربەی ئایەتە پیرۆزەکانیدا دەفەرموویت، چەند پیاو لەسەر تاوانی «زنا» سزا ئەدرێت ئەوەندەش ئافرەت ئەبێت سزا بدرێت، سوپاس.

بەڕێز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــومـــــــەن:

سوپاس، تکایە ماددەی یەکەم بخوێننەوە، تاوەکو گفتوگۆی لەسەر بکەین، فەرموو.

بەڕێز شـــــێـــــروان ناصح حـــــەیدەری:

المادة الاولى:

یوقف العمل في اقلیم کوردستان بالفقرة(٢)من المادة(٣٧٧) من قانون العقوبات رقم(١١١)لسنة ١٩٦٩المعدل.

بەڕێز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــومـــــــەن:

ئەو بەڕێزانەی تێبینییان هەیە تکایە دەستیان بەرزکەنەوە تاوەکو ناونوسیان بکەین، کاک د.رزگار فەرموو.

بەڕێز قـــاسم مـــحـــەمـــەد قـــاسم:

بەڕێز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــومـــــــەن.

من تێبینیم نییە، بەڵام ئەگەر هەندێ روونکردنەوەمان بۆ بکەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز کاکەڕەش محەمەد نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مادەدەی «٣٧٧» برگە «١» دەڵێت:(یعاقب بالحبس الزوج الزاني ومن زنا بها ویفرض علی الزاني بقیام الزوجیة ما لم یثبت من جانبه أنه لم یکن في حالة بمقدوره العلم بها)، برگە«٢»ی کە لە پڕۆژەکەی ئێمەدا راگیراوە،(ویعاقب بالعقوبة ذاتها الزوج إذا زنا بها في منزل الزوجیة)، بە رای ئێمە تەنها «منزل الزوجیە» نەبێت، بەڵکو هەر جێگایەکی تریش بێت هەمان سزا دەیگرێتەوە، چونکە ژن لە هەر جێگایەک بێت کە خیانەی کرد لە مێردەکەی ئەوە سزا دەیگرێتەوە، هەروەها دەبێت پیاوەکەش لە هەر جێگایەک خیانەی کرد بە هەمان شێوە سزا بیگرێتەوە، بۆیە برگەی «٢»مان راگرت، چونکە تەنها «منزل الزوجیە» دەگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، مامۆستا مەلا موحسن فەرموو.

بەڕێز مەلاموحسن خالید موفتی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەبارەت بەو توڵەیە، شتێکی زۆر باشە، بەڵام توڵە سەندنەوەکە چۆن دیاری کراوە، ئایا جیاوازی کراوە لە نێوان «زانی محصن» و «زاني غیر محصن»؟، چونکە ئەگەر یەکێک خێزانی هەبێت و زنا بکات ئەوە بە پێی یاسای خوا سزاکەی بەردباران کردنە، بەڵام ئەگەر ژنی نەبێت و زنا بکات ئەوە سزاکەی «حد»ە، ئایا لە یاساشدا ئەوە دیاری کراوە، یاخود نە؟، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، پڕۆژەکە دەسکاری یاسای سزادانی نەکردووە، تەنها ئەوە نەبێت کە ئەو سزایەی بۆ پیاو هەیە، هەمان سزاشی بۆ ئافرەت داناوە، لێرە دەسکاری سزاکەمان نەکردووە، بەڵکو تەنها سزاکە بە یەکسانی بە سەر هەردوو لادا دەسەپێنرێت، مامۆستا مەلا تاهیر فەرموو.

بەڕێز مەلا محەمەد تاهیر زین العابدین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سزای داوێن پیسی لە مادە «٣٧٧»دا سزایەکی وەزعییە، نەوەکو سزایەک لە فیقهی ئیسلامەوە وەرگیرابێت، زۆر پەسەندە کە پیاو و ئافرەت هەمان سزا بدرێت، هەروەها لێرەدا باسی «زوجیە» دەکات کەواتە هەردووکیان «محصن»ن، باسی «غیر محصن»ی هەر تیادا نییە، بۆیە باشتر وایە کە «منزل الزوجیە» بەلاوە بنرێت و، بەم شێوەیە دایڕێژنەوە،(یعاقب الزوج الزاني و من زنا بها

بالعقوبة الواردة في الفقرة «١» من المادة «٣٧٧»)، پێمواية ئەم شێوەيە پەسەند ترە، بەلاشمەوە رەوايە كە مادده «٤٠٩» هەمان سزاكەی يەكسان بكرێت بۆ هەردوو لا، ئەمە لە ياسای سزاكانی عێراقيدا هاتووە و، سزايەكی خوايی نييە، هەندێ قسەی ئافرەتان هەيە كەوا زاڵە بەسەر ئەم ماددەيەدا، ئەويش ئەوەی كە ياسا پياو دايدەنێ، كە پياويش داينا هەڵبەتە لايەنی خۆی زياتر ئەگرێت، بەلام بەلای ئيسلامەوە ژن و پياو يەكسانن و هيچ جياوازييەكيان لە نێواندا نييە، تەنها لە هەندێ شتی لەش و توانا و قودرەتا نەبێت، كە ئەو جياوازييەش لە نێوان نێر و مێی هەموو گيان لەبەرەێكدا هەيە، نەوەكو تەنها مرۆڤ، خوای گەورە دەفەرموێت: (أني جاعل في الارض خليفة) جێنشينی خوا ژن و پياو هەردووكيانن نەوەک پياو بەتەنها، ژنيش جێنشينی خوايە لەسەر زەوی، هەروەها دەفەرموێت: (ولقد كرمنا بني آدم) لێرەش بەنی ئادەم ژن و پياو دەگرێتەوە، جا شعرێكی عەرەبی هەيە دەڵێ: (فلو كانت النساء كما ذكرنا لفضلت النساء على الرجال فلا التأنيث للشمس عارٌ و لا التذكير فضلٌ للهلال)، ئافرەت و پياو لە رووی مرۆڤايەتی و سزادان و ئاين و ئيسلامەتييەوە هيچ جياوازييەكيان نييە، جا من لەگەڵ ئەوەدام كەوا ئەو برگەيە رابگيرێت و، لە هەر جێگايەكدا كە سزا قورس دەكات، يا سووک دەكات لە هەر جێگايەک بێت لە ياسای سزاكانی عێراقيدا يەكسان كرێت بۆ ژن و پياو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

سوپاس، رای ليژنەی ياسا چييە لەسەر ئەو دارشتنەی مامۆستا مەلا تاهير؟، فەرموو.

بەڕێز كاكەرەش محەمەد نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە لاريمان نييە لە گۆڕينی ئەم دارشتنە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئێستا جارێكی تر ماددەی يەكەم بخوێنرێتەوە، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەيدەری:

المادة الاولى:

يوقف العمل في اقليم كوردستان بالفقرة(٢)من المادة(٣٧٧) من قانون العقوبات رقم(١١١)لسنة ١٩٦٩المعدل.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

تێبينی تر هەيە لەسەر ئەم ماددەيە؟، نييە، كەواتە ئەيخەينە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵ ماددەی يەكەمە بەو شێوەيەی كە خوێنرايەوە؟..سوپاس.. كێ لەگەڵ نييە؟، بەگشتی دەنگ ماددەی يەكەم پەسەند كرا، سوپاس، دێينە سەر ماددەی دووەم، فەرموو.

بەڕێز شـــــێـــــروان نـاصح حـــــەیدەری:

المادة الثانية:

يعاقب الزوج الزاني و من زنا بها بالعقوبة الواردة في الفقرة(١)من المادة(٣٧٧)من قانون العقوبات رقم(١١١) لسنة ١٩٦٩المعدل.

بەڕێز ســـــــەرۆکی ئـەنجــــــومـــــــەن:

تێبینی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟ نییە، کێ ماددەی دووەم پەسەند دەکات؟..سوپاس.. کێ پەسەندی ناکات؟، بە گشتی دەنگ پەسەند کرا، ماددەی سێیەم، فەرموو.

بەڕێز شـــــێـــــروان نـاصح حـــــەیدەری:

المادة الثالثة:

على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز ســـــــەرۆکی ئـەنجــــــومـــــــەن:

کێ تێبینی هەیە لەسەر ماددەی سێیەم؟، نییە، کەواتە ئەیخەینە دەنگدانەوە، کێ ماددەی سێیەم پەسەند دەکات؟.. سوپاس.. کێ پەسەندی ناکات؟، بە گشتی دەنگ ماددەی سێیەم پەسەند کرا، ماددەی چوارەم، فەرموو.

بەڕێز شـــــێـــــروان نـاصح حـــــەیدەری:

المادة الرابعة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في جريدة وقائع كوردستان.

بەڕێز ســـــــەرۆکی ئـەنجــــــومـــــــەن:

تێبینی هەیە لەسەر ماددەی چوارەم؟ نییە، کێ لەگەڵ ماددەی چوارەمە؟..سوپاس.. کێ لەگەڵ نییە؟، بە گشتی دەنگ ماددەی چوارەم پەسەند کرا، ئێستا یاساکە هەمووی دەخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ هەموو یاساکەیە؟..سوپاس.. کێ لەگەڵ نییە؟ بەگشتی دەنگ یاساکە پەسەند کرا، دێینە سەر پرۆژەی شەشەم، کاک شێروان فەرموو.

بەڕێز شـــــێـــــروان نـاصح حـــــەیدەری:

بەڕێز ســـــــەرۆکی ئـەنجــــــومـــــــەن.

پرۆژەی شەشەم پرۆژەی(ڕاگرتنی) یاسای ژمارە ١٨٩ ساڵی ١٩٨٠ کە تایبەتە بەمۆڵەتدان بە ژن هێنانی دووەم بێ ئاگاداری دادگا گەر ئافرەتەکە بێوە ژن بوو.

بسم الله الرحمن الرحيم

بأسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستاني العراق

رقم القرار:
تأريخ القرار:

قرار

استنادا الى الفقرة(١) من المادة(٥٦) من قانون المجلس الوطني رقم (١)لسنة١٩٩٢وبناءاً على ماعرضه العدد القانوني من اعضاء المجلس قرر المجلس الوطني بجلسته المنعقدة بتاريخ / / تشريع القانون الآتي:

القانون رقم( )لسنة ٢٠٠١

المادة الاولى:

ايقاف العمل بالقرار رقم (١٨٩)لسنة١٩٨٠الخاص بجوازالزواج من الثانية دون اذن من المحكمة اذا كانت ارملة.

المادة الثانية:

على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة الثالثة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في جريدة وقائع كوردستان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، رای لیژنەی یاسا، فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش محەمەد نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە هیچ لاریمان نییە لەسەر پرۆژەکە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، رای لیژنەی پاراستنی مافی ئافرەتان.

بەڕێز فەوزیە عزالدین رەشید:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لێرە کاک شێروان بە یاسا خوێندیەوە کە خۆی بڕیارە، ئێمەش لەگەڵ پرۆژەکەداین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، رای لیژنەی کۆمەڵایەتی، فەرموو.

بەڕێز شەفیق ئەمین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمەش لەگەڵ پرۆژەکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، رای لیژنەی ئەوقاف، فەرموو.

بەڕێز مەلا موحسن خالد موفتی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە رامان وایە کە ئەو یاسایە چۆن لە یاسای باری کەسایەتیدا هاتووە، هەر وا بمێنێتەوە، چونکە ئەگەر بگەڕێتەوە سەر یاسا بنەڕەتییەکە، یاساکە خۆی بەشێوەیەک داڕێژراوە کە گونجاو نییە لەگەڵ شەریعەتی ئیسلامیدا، ئەم بڕیارە هەرکەسێک دەری کردبێت وەکو بڕیارێک دەری کردووە کە لە بەرژەوەندی ئافرەتایە، بەتایبەتی ئافرەتی بێوەژن کە مافێکی ئاسایی و مەشروعی خۆیەتی کە ئەوانیش مافێکی تایبەتی خۆیان هەبێت، لە ڕووانگەی مافی ئافرەتەوە ئێمە وەکو لیژنەی ئەوقاف ئەو رایەمان داوە، چونکە ئیسلام کە باسی ئەوە ئەکات کە چەند بەرگری لە مافی ئافرەت دەکات، ئەوەندەش بەرگری لە مافی ئافرەتی بێوەژن دەکات، کە کەسێک لێی نەپرسێتەوە، ئەگەر پیاوێک خاوەن دەسەڵات بێت و بەپێی شەرع بتوانێت ڕەچاوی بکات و بەرێکوپێکی لەگەڵیدا بجووڵێتەوە، لەو میحنەتە رزگاری بکات، کە شەریعەت ڕێگای پێداوە بیهێنێت، وابزانم ئەوەیان زیاتر گونجاوە لەگەڵ مافی ئەو ئافرەتە، نەک لەگەڵ ئەوەی کە ڕێگای لێ بگرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس ، لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش محەمەد نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو بڕیارە هەر بواری گفتوگۆ کردنی تیادا نییە، چونکە ئێمە یاسایەکمان دەرکردووە کە تیایدا بەرگریمان کردووە لە ژنی دووەم و سزامان لەسەر داناوە، لەبەر ئەوە ئەڵێین هەر دەقێک دژ بێت لەگەڵ ئەم بڕیارەدا، بەڵام بۆ سەلامەتی بابەتەکە ئەوە هەڵدەوەشێنینەوە، ئەگەر سبەی یاسایەک دانرا کە ژنی دووەمی قەدەغە کرد و، سزای بۆ دانرا، ئەوە دەگرێتەوە کە هەر ناتوانێت ژنی دووەم بێنێت، چونکە بە ڕەهایی هاتووە، جا لەبەر ئەوە دەبێت ئەوە هەڵگیرێت و دەسکاری ماددەکەشمان نەکردووە، تەنها بڕیارێکی ئەنجومەنی شۆڕشی باڵای عێراقییە کە هەندێ بەدەری تیادا بوو و، ئێمەش ئەو بەدەرانەمانە هەڵگرتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تکایە جارێکی تر ماددەی یەکەم بخوێننەوە تاوەکو گفتوگۆی لەسەر بکەین، فەرموو.

بەڕێز شـــــێـــــروان نـاصح حـــــەیدەری:

المادة الاولى:

ایقاف العمل بالقرار رقم (١٨٩)لسنة ١٩٨٠الخاص بجوازالزواج من الثانية دون اذن من المحكمة اذا كانت ارملة.

بەڕێز ســــەرۆکی ئـەنجـــــومـــــەن:

ئەو بەڕێزانەی کە تێبینیان هەیە تکایە دەستیان بەرز بکەنەوە تاکو ناونووسیان بکەین. بەڕێز مامۆستا مەلا محمود فەرموو.

بەڕێز مــــەلا مـــەحـــــمـــود دێرشـــەوی:

بەڕێز ســــەرۆکی ئـەنجـــــومـــــەن.

لە راستیدا کاتێ ئێوە ئەو پرۆژەیەتان ئاراستەی لیژنەی ئەوقاف کرد، ئێوە پرسیاری رای شەریعەتتان لە ئێمە کردوە،نەک پرسیاری یاسایی، بۆیە لەسەر خۆمان بە فەرز دەبینین کە رای شەرعی نیشان بدەین،نەک رای یاسایی لەبەر ئەوەی ئەگەر رای یاساییتان بویستایە ئەوە بێگومان برادەرانی یاساناس زیاتر ئاگادارن لە ئێمە، بەلام من تێناگەم ئەو بانەک و دوو هەوایە چیە؟ لە لایەک ماددەیەکی سەربەخۆیە تاکو گفتوکۆی لەسەر بکەین، لەلایەکی تر دەڵێ بەسەر چووە و بوورێە و گفتوگۆی پێناوێ، وەکو ئەوەیە دوو برا چووبوونە راوکردن کەروێشکێک و مامزێکیان گرت، برا گەورەکە بە برا بچوکە زەعیفەکەی دەگوت «من زولم ناکەم چ حەز دەکەی مامزەکە بۆ من کەروێشکەکە بۆ تۆ، چ حەز دەکەیت کەروێشکەکە بۆ تۆ مامزەکە بۆ من »، ئەگەر بەو شێوەیە بێت ئەوە حەقی گفتوگۆی نییە ، بەلام ئەگەر رای خۆمان بلێین، رای قازی نە مەرجە و نە روکنە لە نکاحدا، سوپاس.

بەڕێز ســــەرۆکی ئـەنجـــــومـــــەن:

کاک حاکم سەفەر فەرموو

بەڕێز ســەفـــەر مـــحــــەمـــەد حـــســێن:

بەڕێز ســــەرۆکی ئـەنجـــــومـــــەن.

ئێمە گفتوگۆی یاسای باری کەسی دەکەین کە زۆر احکامی هەیە پەیوەندی هەیە بە زواج، معلومە کە خێزان بنەمای هەر کۆمەڵگایەکە وهەروەها ژن هێنان و شووکردن مافێکی شەرعیە جا چ ئافرەت بێت یان پیاو،من حەز دەکەم ئاماژە بە بابەتێک بدەم کە گرنگە،پەیوەندی هەیە بەو بابەتانە،لەوانەیە دەیان کچ و کوڕ ماون بێ ژن و بێ مێرد ناتوانن ژن بێنن لەبەر کلفەی گران و خەرجی ژن هێنان، زۆر لەوانە تەمەنیان گەیشتۆتە سەرەوەی ٢٥ تاکو ٣٠ساڵی، ئەوەش لەوانەیە کە کێشەیەکی کۆمەلایەتی پەیدا بکات لەوانەشە کێشەی نەتەوەییشی تێدا دروست بێت ،لەراستیدا من بە پێویستی دەزانم کە لە داهاتوودا بیر لە دارشتنی پلانێک بکەینەوە بۆ

بەرنامەیەکی پەروەردەیی بۆ توعیە کردنی خەڵک بۆ چارەسەر کردنی ئەو کێشەیە، من لێرە داوا لە یەکێتی زانایانی ئاینی و یەکێتی ئافرەتان و رێکخراوەکان وحکومەت دەکەم کە بیرێک لەو کێشەیە بکەنەوە وچارەسەرێکی باش بۆ ئەو بابەتە بدۆزنەوە وەکو دابین کردنی سولفەیەکی زواج بۆ ئەو کەسانەی کە ژن دێنن یان شوو دەکەن یان هەر شتێ کە ئەو کێشەیە کەم دەکاتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مامۆستا مەلا محسن فەرموو.

بەڕێز مەلا موحسن موفتی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە راستیدا رێکخستنی ژن هێنان شتێکی زۆر پێویستە، و ئێمە لەگەڵ ئەوەداین لە دادگاکاندا کاروباری ژن هێنان رێکبخرێت، بە لامانەوە پەسەندە کە راپۆرتی پزیشکیان لێ وەربگیرێ، لەسەر ئەو راپۆرتانە ئەگەر گونجاو نەبوون ئەوە رێگایان پێ نەدرێت و قازی ئەو مۆڵەتە نەدات، تەنها بەپێی شەرع وەکو مامۆستا فەرمووی، مۆڵەت دانی قازی بۆ ئەو شێوازانەی کە کرداری نکاحی پێ دەکرێ بە پێی شەریعەتی ئیسلام مۆڵەت دانی قازی نە مەرجە و نە روکنە بۆ جێبەجێ کردنی حوکمەکانی، بەڵام رێکخستنی کاروباری ژن هێنان و ژن خواستن پێش ئەوەی کە ئەم کارە ئەنجام بدرێ،ئەگەر لە دەرەوەی دادگاش بڕیاری لەسەر بدرێ وەکو بەیانی باسمان کرد کە لیژنەی تایبەتی بۆ دیاری بکرێ و بەپێی رێنمایی پێویست و ئەو راپۆرتە پزیشکیانەش اعتباری پێ بکرێ ئینجا مارەکردنەکە بکرێ، لەهەموو حاڵەتەکاندا ئێمە دەڵێین شەریعەتی ئیسلام هەموو کاتێ هەموو بنەمایەکی بردۆتەوە لای قازی تەنها لەو حاڵەتەدا نەبێت کە مۆڵەت دان و رەزامەندی ئەو روکنێک نییە لە شێوازی نکاحەکە و نەمەرجیشە بۆ جێبەجێ کردنی گرێبەندیەکە، بەڵام هەموو رێکخستنێکی کاروباری خێزان و مەرجە پێویستیەکانی ئێمەش بەلامانەوە پەسەندە ئەگەر لە راپۆرتەکەش بگوترێ لەگەڵ یەکتر ناگونجێن. لەراستیدا زۆری توخمی ئافرەت لە هەموو جیهاندا شتێکی سروشتی و بەربڵاوە و زاندراویشە، ئەو کارەساتانەی کە لە دنیا روو دەدات زیاتر پیاوان باجەکەی دەدەن، ئیسلام تعددی ژنی نەکردوە بەڵکو تحدیدی تعددی زوجاتی کردوە، بۆیە ئێمە دەڵێین لە ئیسلامدا ئەو حاڵەتە بۆ حاڵەتی زەرورەتە بە ئیباحیەت ماوەتەوە نەک بۆ ئەوەی بڵێین ویستی پێ پەیدا کرابێ یان هانی خەڵک درابێ کە زیاتر لە ژنێکی هەبێ، بۆیە ئەو ایباحیەتە بۆ حاڵەتی تایبەتی و استثنائیە، وەکو خۆی بمێنێتەوە چاکترە، لەبەر ئەوەی ئافرەتێک مێردێکی هەیەو حەز دەکات ماڵەکەی لێ تێک نەچێ و ژنێکی تری بەسەر نەیەت ئەوە مافێکی شەرعی خۆیەتی، ئیسلام رەحم بەوە دەکات هەروەها رەحمیش بەو ئافرەتە دەکات کە بێوەژنە و کەس لێی ناپرسێتەوە، بۆ هەندێ حاڵەتی تایبەتی ئیسلام بیری لەوە کردۆتەوە کە ئەگەر یەکێ

لەرووی ڕێز و تقدیرەوە ویستی بیخاتە ژێر سایەو و عەطفی خۆیەوە نابێ کەسێ وای تێبگات کە ئەمە دەستدرێژیە بۆ سەر ئافرەت یان مافەکانی، بەڵکو ئەوپەڕی ڕێزگرتنە لەو ئافرەتەی کە بە لێقەوماوی ماوەتەوە، لەبەر ئەوەی هیچ کەسێ ناتوانێ وەکو مێردێک سەرپەرشتیاری ئەو ئافرەتە بکات کە لە ماڵی خۆی دەمێنێتەوە، بۆیە لە حاڵەتی پێویست ئەو فرە ژنیە شتێکی پەسەندە و شتێکی شیاوە، بۆیە ئێمە رامان وایە کە ئەو یاسایە وەکو خۆی بمێنێتەوە چونکە بەرژەوەندی زیاتری توێژی ئافرەتانی تێدایە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕێز کاک فرسەت بەدواداچوونی هەیە، فەرموو.

بەڕێز فرسەت ئەحمەد عەبدوڵلا/ سکرتێری ئەنجومەن:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر تەماشای پرۆژەکە بکەین ، وا دیار نییە کە زیاتر لە ژنێکیان قەدەغە کردبێ یان قەدەغەی شووکردنی بێوەژنێکیان کردبێ، تەنها حاڵەتەکەی ڕێکخستووە، دوو حاڵەتمان لە پێشە، خێزانێک دروست کراوە دوور نییە ماڵ و منداڵی هەبێ و مافێکی مکتسبیشیان هەیە، پرۆژەیەکی ترمان هەیە هی زواجە هێشتا تەواو نەبووە و لەبەر دەست دایە، لێرە ئەگەر ئێمە مافی هەردوو لایان بپارێزین و بەرای من ئێمە ئەگەر مافی ئەو خێزانە بپارێزین کە دروست بووە منداڵیشیان هەیە باشترە لەوەی کە مافی کەسێ باشتر بڵێین ژنی دووەم بپارێزین کە هێشتان هەر پرۆژیە وخێزانی دروست نەکردوە ئەوە لەلایەک، لەلایەکی تر ژن هێنان بە مەرج ڕێک دەخرێ راستە رای قازی روکن نییە لە گرێبەندی ژن هێنان منیش لەگەڵ ئەوەم، بەڵام کۆمەڵێ مەرج هەیە بۆ ژن هێنانی دووەم، ١ـ کفایەتی دارایی،٢ـ بەرژەوەندی مشروع ،٣ـ دەستەبەرکردنی دادپەروەری لەنێوان ئەو دوو ژنە یان زیاتریان.کێ لەو مەرجانە دەپێچێتەوە؟ نابێت پیاوەکە بیکات، لەبەر ئەوەی لە یەک کاتدا دەبێتە خسم و ناوبژیوان، ئەوەش وارد نییە لەبەر ئەوەی پیاو نابێ ناوبژیوان بێت و تقیمی خۆی بکات و تاکو بزانێ ئەو مەرجانەی تێدایە و لە هەمان کاتیشدا خسم بێت، لەبەر ئەوە بە رای من باشترین لایەن کە تقیمی ئەو مەرجانە بکات وتحقق لە راستی ئەو مەرجانە بکات، قازییە، ئەگەر هەڵە نەبم (شەرعا و قانونا) لەیاسای داندراویش وایە و لە شەریعەتی ئاسمانیش وایە، خواش و دانەری یاساکانیش گرنگیەکی زۆریان بە قازی داوە کە توخمێکی بێلایەن و پاکە لەو بابەتانەدا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک رەجب شەعبان فەرموو.

بەڕێز رەجب شــــــــەعـــــــبـــــــــان تـەیب:

بەڕێز ســــــــەرۆکی ئـەنجـــــومــــــەن.

ئەگەر بوار هەبێ لەلایەنی کۆمەلآیەتیەوە سەرنجی ئەو بابەتە بدەین، میللەتی کورد توشی گەلێ کارەسات هاتووە و زۆر هێرشی کراوەتە سەر، ئەنفالی دیوە و ۸۰۰۰ هەزار بارزانی لێ بزر کرا، سەرجەم میللەتی ئێمە باج دەرەکەیەتی کە زیاتر پیاوان زەرەرمەند ترن تێیدا،لێرە خوانەکات ئەو بڕیارە ببێتە کۆسپێک لە ڕێگای بێوەژنێک کەشوو نەکات، ئەوەش وەکو دەڵێن بەرگریەکە لە مافی ئافرەتان، لەبەر ئەوەی نابێ ئێمە تەنها تەماشای کچان بکەین دەبێ ئێمە تەماشای بێوەژنانیش بکەین، لەوانەیە کەسێ هەبێ بتوانێ ژنێکی بێ مێرد خودان بکات و لەخۆی مارە بکات لەگەڵ ئەویشدا دوو منداڵی ئەویش خودان بکات لە توانایدا هەبێ هەر یەکێکیان لە شوێنێک دانێت، لەوانەیە ئەگەر رای دادگای تێدا بێت و پرسیار لە ژنی یەکەم بکەن و ئەویش بڵێ من رازی نیم ژنی دووەمم بەسەر بێت، بۆیە لێرەدا ئەگەر نەبێتە کۆسپێک ئێمە هەموومان لەگەڵ ئەوە داین، بەڵام ئەگەر ببێتە کۆسپێکیش لەبەر دەم بێوەژنێک تاکو شوو بکات ، وەک ئەوەیە مافێکی ئەومان بزر کرد دبێ،سوپاس.

بەڕێز ســــــــەرۆکی ئـەنجـــــومــــــەن:

بەڕێز کاک عبدالخالق فەرموو.

بەڕێز عـــــــبــــــدالخـــــــالـق زەنگـەنـە:

بەڕێز ســــــــەرۆکی ئـەنجـــــومــــــەن.

ئەگەر تەماشای ئەو یاسایە بکەین دەبینین لە ساڵی ۱۹۸۰دەرچووە، تەنها مێژوەکە بەسە تاکو بزانین بەناو ئەنجومەنی شۆرشی عێراقی بۆ ئەو یاسایەی دەرکردووە، ئەوە لەو رۆژەوە دەرچوو کە شالآوی تهجیر و ترحیلی بە زۆر خەڵک بۆ دەرەوەی شوێنەکانیان کرا، بەتایبەتی کوردە فەیلیەکان و برا شیعەکانمان لە خواروو ناوەراستی عێراق، لەبەر ئەوە ئەو بڕیارە نەک هەر بڕیارێکی سیاسی بوو بەڵکو بڕیارێکی زۆر تعسوفی و نامرۆڤانە بوو، هەوڵی دەدا تاکو پیاوەکە ترحیل بکات ژنەکەی بهێنێتەوە تاکو خەڵکی تر بیخوازێ، لایەنە سیاسیەکەی زۆر گرنگە کە لەبەر چاوی بگرین، دووەمیش وەک چۆن بەڕێز کاکەرەش فەرمووی ئێمە بەیانی لەسەر ئەصلی یاساکە موافەقەتمان کرد ئێستا ئەوە دەرئەنجامە، ئێمە نەمان گوتووە کە زیاتر لە ژنێک نییە لە شەریعەت و یاسای عێراق، ئەوە دەڵێ بێوەژن لە دەرەوەی دادگا وئەوە من لایەنی مرۆڤایەتی هیچ تێدا نابینم، لەبەر ئەوەی ئەو پیاوەی ئەو ژنە بخوازێ یان دەبێ زۆر جوان بێت یان سەروەتی هەبێ بۆیە دەیەوێ بیخوازێ، لەبەر ئەوە من زۆر بەپەسەندی دەزانم پەرلەمانی ئێمە ئەو بڕیارەی بەناو ئەنجومەنی شۆرشی عێراقی هەڵبوەشێنێتەوە یان تجمیدی بکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک د. ناصح فەرموو.

بەڕێز د. ناصح غەفور رەمەزان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەکو بەڕێزان باسیان کرد ئەگەر تەماشای مێژووی ئەو بڕیارە بکەین، لەساڵی ١٩٨٠ دەرچووە نەک تەنها بۆ سەر برا فەیلیەکانمان یان شیعەکانە لە خواروی عێراق بووە، بەڵکو ئەو بڕیارە بۆ شەڕە دۆڕاوەکەی قادسیە بوو، بۆ ئەو کاتە ئامادە کرا لەبەر ئەوەی پێش وەخت دەیزانی کە بێوەژن زۆر دەبێت، لەبەر ئەوە ئەو بڕیارە دەرچووە، بە رای من ئەوە رێز لینان نییە لە ئافرەتی بێوەژن، بەپێچەوانەوە ئەوە کەم کردنەوەیە لە پلە و پایەی ئافرەتی بێوەژن، چونکە ئافرەتی بێوەژنی بە پلەی دووەم و سێیەم دادەنا، ئەگەر ئەوە رێز لێنان بێت لە ئافرەتی بێوەژن، باشە بۆ رەزامەندی ئافرەتی یەکەم وەرنەگیرێ وەکو جەنابی سکرتێر باسی کرد، بۆچی لە رێگای دادگاوە نەبێت ،بۆ لە رێگەی یاساوە نەبێ؟تاکو ئەو بنەماڵەی یەکەمیش تووشی گرفت نەبن؟ بۆ رەزامەندی ئەو وەرنەگیرێ؟ وەکو باسیش کرا ئێمە سەر لەبەیانی بڕیاری ژمارە یەکمان پەسەند کرد و ئەمەش هەر لەگەڵ ئەو بڕیارەدا یەک دەگرێتەوە، بۆیە بەش بەحاڵی خۆم پەسەندی ئەو پێشنیارە دەکەم و هیوادارم هەموو لایەک ئەو بارە بە ئیجابی وەرگرن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

د. رزگار فەرموو.

بەڕێز د. قاسم محەمەد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەشی کۆتایی قسەکانی کاک عبدالخالق هەمان بۆ چوونی من بوو، کەئێمە بەیانی ئەوەمان تجمید کرد،دەڵێ«تكون عقوبة الحبس مدة لا تقل عن ثلاث سنوات ولا تزيد عن خمس سنوات اذا عقد خارج المحكمة زواجا اخر مع قيام الزوجية» لە برگەی تردا دەڵێ«لا يعمل باي نص يتعارض و احكام هذا القانون» واتا فعلا تجميد بووە و خلاص بووە،تێبینی تر لە هەمان یاسادا، «ایقاف العمل بالقانون رقم ١٨٩لسنة ١٩٨٠» ئەوەی تر شرحە پێویست ناکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕێز زەهراخان فەرموو.

بەڕێز زەهرا حاجی تەها:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

قسەکانی من کران، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، لیژنەی یاسایی ئەگەر بە دواداچوونتان هەبێ.

بەڕێز کاکەڕەش نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لاریمان لەسەر قسەکەی کاک د. رزگار نییە«ایقاف العمل بالقرار رقم ۱۸۹ » بێ ئەوەی بابەتەکە زکر بکرێ لەبەر ئەوە پێشتر لەسەرەوە قرارێکمان پەسەند کردوە و لە بڕیارەکەشدا هاتووە دەڵێ« لایعمل بای نص یتعارض واحکام هذا القانون» لەبەر ئەوەی سزا داندراوە بۆ ژن هێنانی دووەم و بەبێ استثناش هاتووە بێوەژن و غیری بێوەیژن، لە ئافرەتی دووەم دەبێ مۆڵەتی دادگای تێدا بێت، ئەگەر مۆڵەتی دادگای تێدا نەبێت ئەوە سزا دەدرێ، لەبەر ئەوە پێویست ناکات، ئەگەر بەشی دووەمی ماددەکە لابدرێ ئەوە لاریمان نییە. سوپاس

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تا با روون تر بێت باشترە بۆیە بمێنێتەوە بە رای من باشترە. تێبینی تر هەیە؟ دەیخەینە دەنگ دانەوە. ئەو بەڕێزانەی ماددەی یەکەم پەسەند دەکەن دەستیان بەرز بکەنەوە، کێ پەسەندی ناکات؟پێنج دەنگ پەسەندی ناکات، ماددەی یەکەم بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری :

المادة الثانية:

على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ نییە،دەیخەینە دەنگدانەوە. ئەو بەڕێزانەی ماددەی دووەم پەسەند دەکەن دەستیان بەرز بکەنەوە، کێ پەسەندی ناکات؟ ماددەی دووەم بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

المادة الثالثة:

ينفذ هذا القانون اعتبارا من تاريخ نشره من جريدة وقائع كوردستان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ نییە،دەیخەینە دەنگدانەوە. ئەو بەڕێزانەی ماددەی سێیەم پەسەند دەکەن دەستیان بەرز بکەنەوە، کێ پەسەندی ناکات؟ ماددەی سێیەمیش بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا.

هەموو یاساکە دەخەینە دەنگدانەوە ئەو بەڕێزانەی یاساکە پەسەند دەکەن دەستیان بەرز بکەنەوە،

کێ پەسەندی ناکات؟پێنج دەنگ پەسەندی ناکات، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا. خاڵی حەوتەمی بەرنامەی کارمان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

خاڵی حەفتەم ، پرۆژی مستحق بوونی مندالانە بە نەفەقە لەو رۆژەوەی کە باوکیان مەسرەفیان لێ دەبڕێ

بسم الله الرحمن الرحيم

بأسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستاني العراق

رقم القرار:

تاريخ القرار:

القرار

استنادا الى احكام الفقرة(١) من المادة(٥٦) من قانون المجلس الوطني لكوردستان العراق رقم (١)لسنة ١٩٩٢المعدل، وبناءًا على ماعرضه العدد القانوني من اعضاء المجلس، قرر المجلس الوطني لكوردستان العراق بجلسته المنعقدة بتاريخ / / تشريع القانون الآتي:

القانون رقم( )لسنة ٢٠٠١

المادة الاولى:

تعتبر نفقة الاولاد دينا في ذمة ابيهم من وقت امتناع الاب عن الانفاق.

المادة الثانية:

لايعمل بأي نص يتعارض مع احكام هذا القانون.

المادة الثالثة:

على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة الرابعة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في جريدة وقائع كوردستان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لیژنەی یاسایی راتان تکایە.

بەڕێز کاکەرەش نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ دەقی پرۆژەکەین و هیچ لاریمان لەسەر نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

لیژنەی ئەوقاف فەرموون.

بەڕێزمەلا موحسن موفتی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە رامان وایە ماددەكە بەو شێوەیە بێت، «تثبت نفقة الاولاد على الاب من وقت فرض القاضي» لەبەر ئەوەی بەرای ئێمە و بەپێی راسترین مەزهەبی ایمامی شافعی وایمامی حەنەفی ، نەفەقە بە قەرز جێگیر نابێ، تەنها لە حاڵەتێكدا نەبێ كە قازی بیسەپێنێ، دیارە دەبێ داوا بكرێ، پاش ئەوەی كە قازی فەرزی كرد، ئەو كاتە بەپێی مەزهەب نەفەقەكە فەرز دەبێ، كەواتە لەوكاتەوە بێت كە قازی دیاری دەكات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

لیژنەی مافی ئافرەت فەرموون.

بەڕێز فەوزیە عزالدین رەشید:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ دەقی پرۆژەكەین، تێبینیمان لەسەر نییە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

لیژنەی كۆمەڵایەتی فەرموون.

بەڕێز شەفیق ئەمین:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمەش پشتگیری پرۆژەكە دەكەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

تكایە ماددەی یەكەم بخوێننەوە تاكو گفتوكۆی بكەین

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

المادة الاولى:

تعتبر نفقة الاولاد دينا في ذمة ابيهم من وقت امتناع الاب عن الانفاق.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەو بەڕێزانەی تێبینییان هەیە تكایە دەستیان بەرز بكەنەوە تاكو ناونووسیان بكەین،كەس تێبینی نییە؟ دیارە نییە دەیخەینە دەنگدانەوە،ئەو بەڕێزانەی ماددەی یەكەم پەسەند دەكەن دەستیان بەرز بكەنەوە، كێ پەسەندی ناكات؟دوو دەنگ پەسەندی ناكات، ماددەی یەكەم بە

زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

المادة الثانية:

لايعمل بأي نص يتعارض مع احكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ نییە،دەیخەینە دەنگدانەوە. ئەو بەڕێزانەی ماددەی دووەم پەسەند دەکەن دەستیان بەرز بکەنەوە، کێ پەسەندی ناکات؟چوار دەنگ ماددەی دووەم پەسەند ناکات، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

المادة الثالثة:

على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ نییە،دەیخەینە دەنگ دانەوە. ئەو بەڕێزانەی ماددەی سێیەم پەسەند دەکەن دەستیان بەرز بکەنەوە، کێ پەسەندی ناکات؟چوار دەنگ پەسەندی ناکات، ماددەی سێیەمیش بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

المادة الرابعة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في جريدة وقائع كوردستان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ نییە،دەیخەینە دەنگدانەوە. ئەو بەڕێزانەی ماددەی چوارەم پەسەند دەکەن دەستیان بەرز بکەنەوە، کێ پەسەندی ناکات؟چوار دەنگ پەسەندی ناکات. ماددەی چوارەمیش بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا.

هەموو یاساکە دەخەینە دەنگدانەوە ئەو بەڕێزانەی یاساکە پەسەند دەکەن دەستیان بەرز بکەنەوە، کێ پەسەندی ناکات؟پێنج دەنگ پەسندی ناکات، بە زۆرینەی دەنگ هەموو یاساکە پەسەند کرا.

لێرەدا خاڵەکانی بەرنامەی کارمان کۆتایی هات، لە راستیدا ئەرکێکی گران لەسەر شانتان بوو تەواوتان کردو بریارتان لەسەر دا، پیرۆز بایی بە ئەنجام گەیاندنی ئەو کارەتان لێ دەکەم. لەبارەی مافی ئافرەتانەوە هەندێ پرۆژەی تر ماوە، و هەندێ اجرائات ماوە کە زیاتر پەیوەندی بە حکومەتی هەرێمەوە هەیە، ئەویش بە هاوکاری و گفتوگۆ لەگەڵیاندا چارە دەکرێ، هەروەها سەبارەت بە یاساکانیشەوە لەوانەیە ئەوەندە اجماعی لەسەز نەبێ، ئەوەندە پشتگیری نەبێ، وەکو ئەوانەی کە ئەمرۆ هەیان بوو، ئەوەیان زیاتر کاتی دەوێ و دراسەتی زیاتری دەوێ، لەسەر

بنەمـایەکی تێـر و تەسـەل و قـوڵ ئەو کـاتە ئەویش دەخـرێتـە بەردەسـتی ئێـوەی بەڕێز. دووبارە سوپاسـتـان دەکەم دانیشـتنی ئەمرۆمـان کۆتـایی هات ، دانیشـتنی داهاتومـان رۆژی شەممەیە و لە کاتەکەی ئاگادارتان دەکەینەوە.

فەرسەت ئەحمەد عەبدوڵڵا
سکرتێری ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستانی عێراق

د.رۆژ نوری شاوەیس
سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستانی عێراق

یاسای سزادانی هەر پیاوێک کە لە دەرەوەی دادگا مارەی ژن بکات

بە ناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

بە ناوی گەلەوە

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

ژمارەی دەرهێنان: ٦

ڕۆژی دەرهێنان: ٢٠٠١/٦/٣٠

پشت بە حوکمەکانی بڕگە (١)ی ماددەی (٥٦) و ماددەی (٥٣) لە یاسای ژمارە (١)ی هەموارکراوی ساڵی (١٩٩٢)و، لەسەر داواکردنی ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی ئەنجومەن و ئەو یاساکارییەش کە ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق لە دانیشتنی ژمارە(١٦)ی ڕۆژی (٢٠٠١/٦/٢٨)یدا ئەنجامی داوەو بەپێی ئەو دەسەڵاتەش کە بڕگە(٣)ی یاسای ژمارە(١٠)ی ساڵی ١٩٩٧پێمانی داوە، بڕیاری دەرهێنانی ئەم یاسایەی خوارەوەمان دا:

یاسای ژمارە(٦)ی ساڵی (٢٠٠١)

سزادانی هەر پیاوێک کە لە دەرەوەی دادگا مارەی ژن بکات

ماددەی یەکەم:

هەر پیاوێ لە دەرەوەی دادگا مارەی ژنی خۆی ببڕێ سزا دەدرێ بە حەپس کردنی بۆ ماوەیەک لە شەش مانگ کەمتر نەبێ و لە ساڵێک زیاتر نەبێ، یان بە غەرامەیەک لە(٣)سێ هەزار دینار کەمتر نەبێ و لەپێنج هەزار دینار زیاتر نەبێ. خۆ ئەگەر هات و ژنی هەبوو و لە دەرەوەی دادگا ژنێکی دیکەی بەسەر هێنا، ئەوە لەو بارەدا سزای حەپسییەکەی بۆ ماوەیەک دەدرێ لە(٣)سێ ساڵ کەمتر نەبێ و لە پێنج ساڵیش زیاتر نەبێ.

ماددەی دووەم:

هەر دەقێ پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بێت ناخرێتە بەرکار.

ماددەی سێیەم:

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەم یاسایە بخەنە بەرکار.

ماددەی چوارەم:

ئەم یاسایە لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە(وەقایعی کوردستان)دا دەخرێتە بەرکار.

د.رۆژ نوری شاوەیس
سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

یاسای بەدەرکردنی ژن لە حوکمەکانی بڕگە(١)ی ماددەی (٤١)ی یاسای سزاکانی ژمارە (١١١)ی هەموارکراوی ساڵی ١٩٦٩

بە ناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

بە ناوی گەلەوە

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

ژمارەی دەرهێنان: ٧

رۆژی دەرهێنان: ٢٠٠١/٦/٣٠

پشت بە حوکمەکانی بڕگە (١)ی ماددەی (٥٦) وماددەی (٥٣) لە یاسای ژمارە (١)ی هەموارکراوی ساڵی (١٩٩٢)و، لەسەر داواکردنی ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی ئەنجومەن و ئەو یاساکارییەش کە ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق لە دانیشتنی ژمارە(١٦)ی رۆژی (٢٠٠١/٦/٢٨)یدا ئەنجامی داوەو بەپێی ئەو دەسەڵاتەش کە بڕگە(٣)ی یاسای ژمارە(١٠)ی ساڵی ١٩٩٧پێمانی داوە، بڕیاری دەرهێنانی ئەم یاسایەی خوارەوەمان دا:

یاسای ژمارە(٧)ی ساڵی (٢٠٠١)

بەدەرکردنی ژن لە حوکمەکانی بڕگە(١)ی ماددەی (٤١)ی یاسای سزاکانی ژمارە (١١١)ی هەموارکراوی ساڵی ١٩٦٩

ماددەی یەکەم:

ژن(الزوجة) لە حوکمەکانی بڕگە (١)ی ماددەی (٤١)ی یاسای سزاکانی ژمارە(١١١)ی هەموارکراوی ساڵی (١٩٦٩)هەڵدەبوێردرێ (تستثنی)٠

ماددەی دووەم:

هەردەقێ پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بێت ناخرێتە بەرکار.

ماددەی سێیەم:

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەم یاسایە بخەنە بەرکار.

ماددەی چوارەم:

ئەم یاسایە لەڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە (وەقایعی کوردستان)دا دەخرێتە بەرکار.

د.رۆژ نوری شاوەیس
سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

یاسای تەلاقدانی بە زوڵم

بە ناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

ژمارەی دەرهێنان:٨

ڕۆژی دەرهێنان: ٢٠٠١/٦/٣٠

پشت بە حوکمەکانی بڕگە (١)ی ماددەی (٥٦) و ماددەی (٥٣) لە یاسای ژمارە (١)ی هەمووارکراوی ساڵی (١٩٩٢)و، لەسەر داواکردنی ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی ئەنجومەن و ئەو یاساکارییەش کە ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق لە دانیشتنی ژمارە(١٦)ی ڕۆژی (٢٠٠١/٦/٢٨)یدا ئەنجامی داوەو بەپێی ئەو دەسەڵاتەش کە بڕگە(٣)ی یاسای ژمارە(١٠)ی ساڵی ١٩٩٧پێمانی داوە، بڕیاری دەرهێنانی ئەم یاسایەی خوارەوەمان دا:

یاسای ژمارە(٨)ی ساڵی (٢٠٠١)

تەلاقدانی بە زوڵم

ماددەی یەکەم:

ئەگەر مێردێ ژنەکەی تەڵاق داو، دادگا بۆی دەرکەوت کە مێردەکە بەزوڵم تەلاقی داوەو بەو تەڵاقدانەش ژنەکەی زەرەرمەند کردووە، ئەوە، لەو بارەدا، دادگا لەسەر داوای ژنەکە حوکمێکی ئەوتۆ بەسەر مێردەکەدا دەدات کە لەگەڵ باری دارایی و گوزەوان وپلەی زوڵمەکەیدا بگونجێ و زەرەرەکان سەرجەم خەمڵ دەکرێن بەمەرجێ سەرەڕای مافە چەسپاوەکانی دیکەی ژنەکە نەفەقەکەشی لە ماوەی دوو ساڵ کەمتر نەبێ ولە(٣)سێ ساڵیش تێنەپەڕێ٠

ماددەی دووەم:

هەردەقێ پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بێت ناخرێتە بەرکار٠

ماددەی سێیەم:

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەم یاسایە بخەنە بەرکار.

ماددەی چوارەم:

ئەم یاسایە لەڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە(وەقایعی کوردستان)دا دەخرێتە بەرکار.

د.رۆژ نوری شاوەیس
سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

یاسای لەکارخستنی بڕگە(٢)ی ماددەی (٣٧٧) لەیاسای سزاکانی ژمارە (١١١)ی هەموارکراوی ساڵی ١٩٦٩

بە ناوی خوای بەخشندەو میهرەبان
بە ناوی گەلەوە
ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق
ژمارەی دەرهێنان: ٩
رۆژی دەرهێنان: ٢٠٠١/٦/٣٠

پشت بە حوکمەکانی بڕگە (١)ی ماددەی (٥٦) و ماددەی (٥٣) لە یاسای ژمارە (١)ی هەموارکراوی ساڵی (١٩٩٢)و، لەسەر داواکردنی ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی ئەنجومەن و ئەو یاساکارییەش کە ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق لە دانیشتنی ژمارە(١٦)ی رۆژی (٢٠٠١/٦/٢٨)یدا ئەنجامی داوەو بەپێی ئەو دەسەڵاتەش کە بڕگە(٣)ی یاسای ژمارە(١٠)ی ساڵی ١٩٩٧پێمانی داوە، بڕیاری دەرهێنانی ئەم یاسایەی خوارەوەمان دا:

یاسای ژمارە(٩)ی ساڵی (٢٠٠١)

لەکارخستنی بڕگە(٢)ی ماددەی (٣٧٧) لەیاسای سزاکانی ژمارە (١١١)ی هەموارکراوی ساڵی ١٩٦٩

ماددەی یەکەم:

بڕگە(٢)ی ماددەی(٣٧٧)لە یاسای سزاکانی ژمارە (١١١)ی هەموارکراوی ساڵی١٩٦٩ ، لە کوردستاندا لەکار دەخرێ.

ماددەی دووەم:

مێردی داوێن پیس(الزاني) وئەو ئافرەتەش کە داوێن پیسییەکەی لەگەڵدا کردووە، هەر بەو

سزایه حوکم دەدرێن کە لە بڕگە(١)ی ماددەی(٣٧٧)ی یاسای سزاکانی ژمارە(١١١)ی هەموارکراوی ساڵی (١٩٦٩)دا هاتووە.

ماددەی سێیەم:

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەم یاسایە بخەنە بەرکار.

ماددەی چوارەم:

ئەم یاسایە لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە(وەقایعی کوردستان)دا دەخرێتە بەرکار.

د.ڕۆژ نوری شاوەیس
سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

یاسای لەکارخستنی یاسای ژمارە (١٨٩)ی ساڵی (١٩٨٠)

بە ناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

ژمارەی دەرهێنان: ١٠

رۆژی دەرهێنان: ٢٠٠١/٦/٣٠

پشت بە حوکمەکانی برگە (١)ی ماددەی (٥٦) و ماددەی (٥٣) لە یاسای ژمارە (١)ی هەموارکراوی ساڵی (١٩٩٢)و، لەسەر داواکردنی ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی ئەنجومەن و ئەو یاساکارییەش کە ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق لە دانیشتنی ژمارە(١٦)ی رۆژی (٢٠٠١/٦/٢٨)یدا ئەنجامی داوەو بەپێی ئەو دەسەڵاتەش کە برگە(٣)ی یاسای ژمارە(١٠)ی ساڵی ١٩٩٧پێمانی داوە، بڕیاری دەرهێنانی ئەم یاسایەی خوارەوەمان دا:

یاسای ژمارە(١٠)ی ساڵی (٢٠٠١)
لەکارخستنی یاسای ژمارە (١٨٩)ی ساڵی (١٩٨٠)

ماددەی یەکەم:

یاسای ژمارە(١٨٩)ی ساڵی (١٩٨٠)کە تایبەتە بەوەی پیاو بۆی هەبێ بەبێ ئیزنی دادگا ژنی دووەم بهێنێ ئەگەر بێوەژن بێت، لە کار دەخرێ.

ماددەی دووەم:

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەم یاسایە بخەنە بەرکار.

ماددەی سێیەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوکردنەوەی لە(وەقایعی کوردستان)دا دەخرێتە بەرکار.

د.رۆژ نوری شاوەیس
سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

یاسای نەفەقەی منداڵان

بە ناوی خوای بەخشندەو میهرەبان
بە ناوی گەلەوە
ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق
ژمارەی دەرهێنان: ١١
رۆژی دەرهێنان: ٢٠٠١/٦/٣٠

پشت بە حوکمەکانی بڕگە (١)ی ماددەی (٥٦) و ماددەی (٥٣) لە یاسای ژمارە (١)ی هەمووارکراوی ساڵی (١٩٩٢)و، لەسەر داواکردنی ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی ئەنجومەن و ئەو یاساکارییەش کە ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق لە دانیشتنی ژمارە(١٦)ی رۆژی (٢٠٠١/٦/٢٨)یدا ئەنجامی داوەو بەپێی ئەو دەسەڵاتەش کە بڕگە(٣)ی یاسای ژمارە(١٠)ی ساڵی ١٩٩٧پێمانی داوە، بڕیاری دەرهێنانی ئەم یاسایەی خوارەوەمان دا:

یاسای ژمارە(١١)ی ساڵی (٢٠٠١)
یاسای نەفەقەی منداڵان

ماددەی یەکەم:

نەفەقەی منداڵان، لەو ساتەوەی کە باوکیان مەسرەفیان لێ دەبڕێ دەبێ بە قەرزێک و دەکەوێتە ئەستۆی باوکیان.

ماددەی دووەم:

هەر دەقێ پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بێت ناخرێتە بەرکار.

ماددەی سێیەم:

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەم یاسایە بخەنە بەرکار.

ماددەی چوارەم:

ئەم یاسایە لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە (وەقایعی کوردستان)دا دەخرێتە بەرکار.

د.رۆژ نوری شاوەیس

سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

بە ناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

ژمارەی بڕیار: ٨

ڕۆژی بڕیار: ٢٠٠١/٦/٢٨

«بڕیار»

پشت بە حوکمەکانی برگە (١)ی مادده(٥٦)و ماددەی(٥٣) لە یاسای ژمارە (١)ی هەموارکراوی ساڵی(١٩٩٢)و، لەسەر داواکردنی ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتمانی، ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق لە دانیشتنی ژمارە(١٦)ی ڕۆژی(٢٠٠١/٦/٢٨)یدا بڕیاری ئەمەی خوارەوەی دا:

ماددەی یەکەم:

بڕیاری ژمارە(٢١١)ی ساڵی (١٩٨٤)ی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کار دەخرێ.

ماددەی دووەم:

دیدەنی منداڵ لە لایەن باوکی یان دایکییەوە بەپێی ئەو حوکمەی کە لە دادگای ئەحواڵی شەخصیەوە دەردەچێ لەو جێگەیەدا دەکرێ کە هەردوکیان لەسەری پێک دێن، جا ئەگەر هات و ئەو پێکهاتنە نەلواو نەکرا، ئەوە، لەو بارەدا هەڵسووڕێنەری داد(منفذ العدل)لەو شارەدا کە منداڵەکە لە کەنەفی پەروەشتکارەکەیدا دەژی، بە بڕیارێک جێگەی دیدەنییەکە دیار دەکات.

ماددەی سێیەم:

هەردەقێ پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم بڕیارە بێت ناخرێتە بەرکار.

ماددەی چوارەم:

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەم بڕیارە بخەنە بەرکار.

ماددەی پێنجەم:

ئەم بڕیارە لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە(وەقایعی کوردستان)دا دەخرێتە بەرکار.

د.ڕۆژ نوری شاوەیس

سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان ـ عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٧)

شـەممـە ڕێکەوتی ٢٠٠١/٦/٣٠

خولی یەکەم

سـاڵی دەیەم

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژماره (۱۷)

شەممە ڕێکەوتی ۲۰۰۱/٦/۳۰

کاتژمێر (۱۰)ی سەر لەبەیانی ڕۆژی شەممە ڕێکەوتی ۲۰۰۱/٦/۳۰ ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق بەسەرۆکایەتی بەڕێز د.ڕۆژ نوری شاوەیس سەرۆکی ئەنجومەن و، بە ئامادەبوونی بەڕێز فەرسەت ئەحمەد عەبدوڵلا سکرتێری ئەنجومەن، دانیشتنی (ژمارە حەڤدە)ی خولی ئاسایی یەکەمی، ساڵی (۲۰۰۱)ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:
بەپێی حوکمەکانی برگە(۱)ی مادده(۲۰) لە پێڕەوی هەموارکراوی ناوخۆی ژمارە (۱)ی ساڵی (۱۹۹۲)ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەن بڕیاری دا بەرنامەی کاری دانیشتنی (ژمارە حەڤدە)ی خۆی لە کاتژمێر (۱۰)دەی سەر لە بەیانی ڕۆژی شەممە ڕێکەوتی ۲۰۰۱/٦/۳۰ دا بەم شێوەیە بێت:
۱ـ پرۆژەی یەکەم هەموار کردنی یاسای ژمارە ۱۲ی ساڵی ۱۹۹۲ی وەزارەتی داد.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:
بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان، بەناوی گەلی کوردستانەوە دانیشتنەکەمان دەست پێدەکەین. بەرنامەی کارمان یەک خاڵە ئەویش پرۆژەی یەکەم هەموار کردنی یاسای ژمارە ۱۲ی ساڵی ۱۹۹۲ی وەزارەتی دادە، تکا لە بەڕێزێکی لیژنەی یاسا دەکەین بفەرمووێ بۆ یەکەم خوێندنەوەی یاساکە.

بەڕێز حوسێن عەلی کەمال:
بسم الله الرحمن الرحيم
باسم الشعب
المجلس الوطني لكوردستان العراق
رقم القرار:
تاريخ االقرار:

استناداً الى احكام الفقرة (١) من المادة (٥٦) من القانون رقم (١) لسنة ١٩٩٢ المعدل، وبناءاً على ماعرضه مجلس الوزراء، قرر المجلس الوطني لكوردستان العراق بجلسته المنعقدة بتاريخ / /٢٠٠١ اصدار القانون الاتي:

قانون رقم( )لسنة ٢٠٠١
قانون التعديل الثاني لقانون وزارة العدل لاقليم كوردستان العراق
رقم( )لسنة ١٩٩٢

المادة الأولى:
تعدل المادة الأولى ويضاف اليها ما يلي و يصبح الفقرة (٤)لها:
٤) وكيل الوزارة: وكيل وزارة العدل.

المادة الثانية:
تعدل المادة الثالثة و تضاف اليها فقرة ثانية و تقرأ على الوجه الآتي:
١-الوزير: هو الرئيس الاعلى للوزارة و المسؤول عن توجيه اعمالها و تصدر عنه القرارات و التعليمات والاوامر ضمن مهام الوزارة و تشكيلاتها و صلاحياتها و سائر شؤونها الادارية و الفنية ضمن حدود هذا القانون و القوانين النافدة الاخرى و يكون مسؤولاً امام مجلس الوزراء باعتباره عضواً متضامناً فيه.
٢- وكيل الوزارة: يساعد الوزير في توجيه الوزارة و الاشراف على شؤونها القانونية و الفنية و الادارية و المالية و التنظيمية ضمن الصلاحيات التي تعهد اليه من قبل الوزير على ان يكون حاكماً و يحتفظ بحقوقه و صفته القضائية.

المادة الثالثة:
تعدل المادة الرابعة و تضاف اليها الفقرة التالية و تصبح الفقرة (٢) لها كما تصبح الفقرة (٢) الحالية الفقرة (٣)لها:
٢- مكتب وكيل الوزارة: ويتولى ادارته مدير حاصل على شهادة جامعية في القانون.

المادة الرابعة:
على الوزراء المختصين تنفيذ هذا القانون.

المادة الخامسة:
ينفذ هذا القانون من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية .

د.روژ نوري شاويس
رئيس المجلس الوطني لكوردستان العراق

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:
با ئەندامێکی تری لیژنەی یاسایی بفەرموێتە ئێرە، ئەندامێکی لیژنەی داراییش، لیژنەی یاسا تکایە راتان بخوێننەوە.

بەڕێز کاکەڕەش نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستا رای لیژنەی یاساییتان بۆ دەخوێنمەوە

الى/ رئاسة المجلس الوطني لكوردستان العراق

م/ رأي اللجنة

عقدت لجنتنا اجتماعها الاعتيادي للنظر في مشروع التعديل الثاني لقانون وزارة العدل لاقليم كوردستان العراق رقم ١٢لسنة١٩٩٢ .وبعد الدراسةو تبادل وجهات النظر أيدت اللجنة بالاكثرية مشروع القانون مع مراعاة الملاحظة الواردة ادناه:

١ـ ان يكون وكيل الوزارة حاكماً لا يقل صنفه عن الصنف الثاني.

مع التقدير

سعيد يعقوبي

مقرر اللجنة

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

رای لیژنەی دارایی تکایە

بەڕێز جەمیل عەبدی سندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

السيد رئيس البرلمان المحترم

م/ مشروع قانون التعديل الثاني

لقانون وزارة العدل لاقليم كوردستان العراق

تحيةً واحتراماً

اجتمعت لجنتنا يوم ٢٠٠١/٦/٢٧ لدراسة و مناقشة مشروع قانون التعديل الثاني لقانون وزارة العدل لاقليم كوردستان العراق، وندرج ادناه توصياتنا بالاكثرية:

١ـ المادة الاولى: فقرة(٤)تقرأ كالآتي(وكيل الوزارة) بدلاً من وكيل الوزراء.

٢ـ المادة الثانية: فقرة (٢)حذف العبارة(ويكون حاكماً ويحتفظ بحقوقه وصفته القضائية) وتحل محلها ويكون قانونياً وله خبرة قانونية لاتقل عن(٥) خمس سنوات.
٣ـ المادة الثالثة: فقرة(٢)حذف كلمة(مدير) و تحل محلها كلمة(موظف).
٤ـ المادة الرابعة: تقرأ كالآتي(على الوزراء المختصين تنفيذ احكام هذا القانون).
٥ـ توصي اللجنة باضافة مادة جديدة قبل المادة الرابعة و تقرأ كالآتي:
(لا يعمل بأي نص يتعارض واحكام هذا القانون)، هذا ولكم الامر.... مع التقدير

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

تكایە ماددەی یەكەم بخوێننەوە تاكو گفتوگۆی بكەین.

بەڕێز حسێن عەلی كەمال:

المادة الاولى:
تعدل المادة الأولى ويضاف اليها ما يلي و يصبح الفقرة (٤)لها:
٤) وكيل الوزارة: وكيل وزارة العدل.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

لیژنەی دارایی راتان لەسەر ماددەی یەكەم.

بەڕێز جەمیل عەبدی سندی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

كاك حسێن بە تەواوی خوێندیەوە (وكیل الوزارە)لە جیاتی (وكیل الوزراء).

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

لیژنەی یاسایی تێبینیتان هەیە؟.

بەڕێز كاكەرەش نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

(وكیل وزارە)یە هیچ لاریمان لەسەر نییە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەو بەڕێزانەی تێبینیان لەسەر ئەو ماددەیە هەیە تكایە دەستیان بەرز بكەنەوە، دیارە لەسەر ئەو ماددەیە تێبینی نییە، دەیخەینە دەنگدانەوە كێ ئەو ماددەیە پەسەند دەكات؟ كێ پەسەندی ناكات؟ بە تێكرای دەنگ ماددەی یەكەم پەسەند كرا.

بەڕێز حسێن عەلی كەمال:

المادة الثانية:

تعدل المادة الثالثة و تضاف اليها فقرة ثانية و تقرأ على الوجه الآتي:
١-الوزير: هو الرئيس الاعلى للوزارة و المسؤول عن توجيه اعمالها و تصدر عنه القرارات و التعليمات والاوامر ضمن مهام الوزارة و تشكيلاتها و صلاحياتها و سائر شؤونها الادارية و الفنية ضمن حدود هذا القانون و القوانين النافذة الاخرى و يكون مسؤولاً امام مجلس الوزراء باعتباره عضواً متضامناً فيه.
٢- وكيل الوزارة: يساعد الوزير في توجيه الوزارة و الاشراف على شؤونها القانونية و الفنية و الادارية و المالية و التنظيمية ضمن الصلاحيات التي تعهد اليه من قبل الوزير على ان يكون حاكماً و يحتفظ بحقوقه و صفته القضائية.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لیژنەی یاسایی راتان تکایە.

بەڕێز کاکەرەش نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لیژنەی یاسا لێرە دوو رایان هەیە، زۆرینە رایان وایە کە صنفی دادوەر دیاری بکرێ بە دادوەری پلە دوو، کەمینەکەش رایان وایە کە هەر وەکو خۆی بمێنێتەوە، تاکو دەستی حکومەت نەگرین، اختیارەکە بدەینە دەست حکومەت، خۆی دیاری بکات، واتا دادوەر بێ بە تەنها بەسە لەبەر ئەوەی بەلانی کەم دە ساڵ زیاتر خزمەتی هەیە بۆیە کەسێکی لەبارە بۆ ئەو بابەتە، لەبەر ئەوەی ئەگەر بە پلە دوو دیاری بکەین لەوانەیە لەسەر چەند کەسێ حەسر دەبێ و لەوانەشە نەکرێ و هەندێ زەحمەت بێت، لەبەر ئەوە حاکم کافیە، کە گۆتت دادوەر ئەوە لە ١٠ ساڵ کەمتر خزمەتی نییە، ئەوەی ئەو رایەی هەیە کەمینەن زۆرینەکەش کە دەڵێن پلەکە دیاری بکرێ لەسەر ئەو بنەمایەی کە بەڕێوەبەری دادی گشتی لەیاسادا هاتووە دەڵێ دەبێ دادوەری پلە دوو بێت، بەلام لە یاسای دەسەلاتی دادوەری بەڕێوەبەری دادی گشتی ئەندامی ئەنجومەنی دادوەریە، بەلام وەکیلی وەزارەت لێرە ئەندام نییە لە ئەنجومەنی دادوەری، لەبەر ئەوە ئەگەر ئەو صفەتەشی تێدا نەبێ گرنگ نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

روون کردنەوە هەیە، کاک شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەوپێیەی کە من لەگەڵ زۆرینەکە بووم حەز دەکەم تبریر بۆ رایەکەم بکەم، شاراوە نییە کە پەیوەندیەکی پتەو لە نێوان وەزارەتی داد و دەسەڵاتی داودەری هەیە، هەرچەندە هەر یەکێکیان یاسایەکی تایبەتیان هەیە، دەسەڵاتی دادوەری یەکێکە لەو سێ دەسەڵاتەی کە حوکمرانی ئەو

وولاَته دەكات، وەزارتی دادیش سەر بە دەسەڵاتی راپەراندنە، زۆر دڵخۆشكەرە كە وەزارەتی داد بەو توخمە شارەزایانە تطعیم بكرێ تاكو هاوئاهەنگی و هاوكاری نێوان وەزارتی داد و دەسەڵاتی دادوەری پتەوتر بێت،وەكو ئاشكرایە مەرج نییە كە پایەی وەزیر پایەیەكی پسپۆری بێت، لەبەر ئەوەی وەزیر پایەیەكی سیاسیە، بەڵام بریكاری وەزیر و بەڕێوەبەری گشتی دیوان و تاخوار تریش پێویست وایە لە وەزارەتی وا پسپۆری بێت، پێویستیشە كەسانی پسپۆر و شارەزاو بەتوانا ئەو وەزیفانە وەرگرن، ئێمەش كە دروشمی بە مؤسسات كردنی دەزگاكانمان هەڵگرتووە،پێویستە لەسەر ئەو بنەمایە برۆین، و ئەو پرۆژەیە كە لەوەزارتی دادەوە بەرزكراوەتەوە بە تەواوی تعبیر لەو رایە دەكات، بۆیە ئێمە وەكو لیژنەی یاسا و بە تێكرای دەنگ لەگەڵ پرۆژەكە بووین چ سەبارەت بە دامەزراندنی بریكاری وەزارەتی داد و چ سەبارە ت بە دانانی دادوەرێك بۆ ئەو پلەیە، ئەوەی جێگای خلافە لە نێوان ئێمە وەكو لیژنەی یاسا ، زۆرینەی ئەندامانی لیژنەی یاسا لەگەڵ ئەودا بوون كە پێویستە ئەو دادوەرەی بۆ ئەو پایەیە دادەندرێ دەبێ بەلایەنی كەم پلەكەی لە دادوەری پلە دوو كەمتر نە بێت، واتا زیاتر لە دە ساڵ دادوەری كردبێ، لەبەر ئەوەی مەعقول نییە ومنطقیش نییە و پێچەوانەی (التدرج الوظیفی)یە لە هەموو وەزارەتێكدا،بەڕێوەبەری داد لەو وەزارەتە دادوەر بێت و پلەكەی صنفی دوو بێت بەڵام بریكاری وەزیر تەنانەت ئەگەر دادوەری پلە چواریش بێت ئەوە جائیزە، بۆ روون كردنەوەی ئەو بابەتە دادوەران چوار صنفن، لە صنفی چوارەوە دەست پێدەكات تاكو صنفی یەكەم، مەرجی دامەزراندنی دادوەر دە ساڵە كەدەساڵی تەواو كرد یەكسەر دەچێتە پلە چوار هەر پێنج ساڵێكیش صنفێك وەردەگرێ بە بڕیاری ئەنجومەنی دادوەری و رەزامەندی وەزیری داد. ئێمە لەو پەرلەمانە پێشهاتەیەكمان هەیە، ئەویش پەیوەندی هەیە بە هەمواركردنی یەكەمی یاسای وەزارەتی داد،لە كاتی خۆی وەزارتی داد پرۆژەیەكی بۆ پەرلەمان بەرز كردووەوە لێرە ئەو پرۆژەیە گفتوگۆی لەسەر كرا سەبارەت بە پایەی بەڕێوەبەری دادی گشتی كە دادوەری پلە دوو بوو داوایان كردبوو كە ببێتە دادوەر بەبێ پلە لەو پەرلەمانە گفتوگۆی كراو پەسەند نەكرا، لەبەر ئەوەی بەڕێوەبەری دادی گشتی ئەندامە لە ئەنجومەنی دادوەری، ئەندامانی ئەنجوەنی دادوەری هەموویان پلەی یەكەمن، بە مەعقولمان نەزانی كە حاكمی بێ صنف بچێ لە ئەنجومەنی دادوەری نوێنەرایەتی وەزارەتی داد بكات، گوتمان لەوانەیە حاكمی صنفی یەكەم بەدەست نەكەوێ با بەلایەنی كەم صنفی دووەم بێ، لەبەر ئەوەی بەڕێوەبەری دادی گشتی ئەو پلەیەی هەیە پێویستە بریكاری وەزیر پلەی زیاتری هەبێ، بەڵام بەلایەنی كەم ئێمە دامان ناوە كە لە صنفی دوو كەمتر نەبێ، لەبەر ئەوەی لەوانەیە زۆر پێویستمان بە دادوەری پلە یەك هەیە، بۆیە ئێمە لەگەڵ ئەوە داین كە ئەو بەرێزەی دادەندرێ بۆ بریكاری وەزیر لە صنفی دووەم كەمتر نەبێ ،سوپاس.

بەرێز سەرۆكی ئەنجومەن:

رای لیژنەی دارایی تكایە.

بەڕێز جەمیل عەبدی سندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ڕای لیژنەکەمان ئەوەیە :

٢ـــ (ویکون حاکماً ویحتفظ بحقوقه وصفته القضائیة) نەمینێت ولەشوێنی ئەودا ئەو دەستەواژەیە دابندرێ (ویکون قانونیاً وله خبرة قانونیة لاتقل عن(٥) خمس سنوات). لەوەشدا مبررمان ئەوەیە، دادوەر سەربە دەسەلاتی دادوەریە و بریکاری وەزارەت سەربە دەسەلاتی راپەڕاندنە و تاکو بوار زیاتر بڕەخسێ داواکارێکی گشتی یان پارێزەرێکی لێوەشاوە و بە توانا هەبێ یان دادنووسی باشمان هەیە، تاکو لە ئەنجومەنی وەزیران ئەوانە بتوانن ئەو پایەیە وەرگرن، بۆیە هەرچەندە بوار فراوانتر بێت باشترە، مەعقولیش نییە یەکێ لە دەسەلاتی دادوەری نەمێنێت و بچێتە دەسەلاتی راپەراندن، هەموو مافەکانیشی پارێزراو بێت، لەبەر ئەو هۆیانە ئێمە وای دەبینین کە ئەو برگەیە لابدرێ و لە شوێنی ئەو (ویکون قانونیاً وله خبرة قانونیة لاتقل عن(٥) خمس سنوات) دابندرێ

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاکەرەش فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەلای منەوە ئەگەر ئێمە ئەوە بسەپێنین کە دادوەرەکە پلە دوو بێت، با هەر هیچ نەڵێین لەوانەیە گۆمانێکی بچوک پەیدا بکات، بۆ ئەو تقدیرە بۆ ئەنجومەنی وەزیران بەجێ نەهێڵین؟ ئەنجومەنی وەزیران لەوانەیە دادوەرێکی پلە یەک دابنێ لەوانەیە دوو دابنێ، لەوانەیە بەپێی ئەو مواصەفاتانە پلە یەک و دوو دەست نەکەوێ ئەوە لەوانەیە کەسێکی پلە سێ یان چوار دادەنێ،لێرە با ئێمە ئەو تقدیرە فەرز نەکەین، لەوانەیە لە هەموو هەولێر چوار یان پێنج دادوەری پلە دوو نەبێت، مانای وایە ئێمە حەسری دەکەین کە دەبێ هەر ئەو پلەیە بێت، لەوانەیە بە احتمالی ئەنجومەنی وەزیران ئەوانە دانەندرێن، بۆ لێنەگەڕێین ئەوان تقدیر بکەن؟ ئەوان خۆیان پلە یەک یان پلەکانی تر دانەنێن؟، بەس تقدیرەکە بۆ ئەوان بەجێ بهێڵین، لەپرۆژەکەی خۆشیان داوایان کردوە کە دادوەر بێت بەتەنها بۆ ئێمە ئەوە فەرز بکەین کە دەبێ هەر پلە دوو بێت ئەگەر نا ئاستی وەزارەتەکە دێتە خوارەوە،لەبەر ئەوەی کاک شێروان فەرمووی دە ساڵ کەسێ شارەزایی هەیە ئەوجا دەبێتە دادوەر، پاش ئەو دە ساڵە لەوانەیە بایی ئەوەندە شارەزایی پەیدا بکات بتوانێ ئیدارەکەی هەڵسوڕێنێ، خۆشی ئەندامی ئەنجومەنی دادوەری نییە تاکو لە ئەنجومەنی دادوەری دابنیشێ دادوەرەکان تانەی لێ بدەن و بڵێن ئەوە دادوەرێکی صنفی سێ یەمە یان چوارەمە تقریری مصیری فلان دادوەری کرد یان فلان دادوەری عقوبە دا،بەڕێوەبەری دادی

گشتیش ئەو مەرجەی لەسەر سەپێندرا کە ئەندام بوو لەوێ کرا صنفی دوو و لێرە لە پەرلەمان رەفز کرا، هەر لە بنەرەتدا من لەگەڵ رەفزەکە نەبووم،هەر رەفز نەکرابا باشتر بوو، بەڕێوەبەری دادی گشتیش هەر دادوەرێک بوایە،تقدیرەکە بۆ ئەنجومەنی وەزیران لێگەرابایین،لەبەر ئەوەی بابەتی دامەزراندن بە رای من تقدیرەکە بۆ ئەوان بەجێ بهێشترابا چونکە لەوان زیاتر نزیکە نەک لە ئێمە، با ئەو تقدیرە بۆ ئەوان بێت ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس ، بەس ئەوە رای لیژنە نییە، رای کەمینەیە، تکایە کێ تێبینی هەیە با دەستی بەرز بکاتەوە تاکو ناونووسیان بکەین،کاک مەلا هادی فەرموو.

بەڕێز مەلا هادی خضر کویخا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێشنیار دەکەم کە گفتوگۆی ئەم بابەتە دوا بخرێ تاکو نوێنەری حکومەتیش ئامادە دەبێت، تاکو بزانین رای ئەوانیش چییە؟ ئنجا ئێمەش بە تێرو تەسەلی گفتوگۆی دەکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڵام پرۆژەکە هی ئەوانە خۆ تعبیر لە رای ئەوان دەکات، ئەوان دەڵێن پرۆژەکە چۆنە وابێت نەگۆڕدرێت، کاک د. ناصح فەرموو.

بەڕێز د. ناصح غفور رمەزان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێموایە ئەو پرۆژەیەی کە حکومەت پێشکەشی کردوە لە جێگای خۆیەتی وئەوان هەڵبەتە بیریان لەوە کردۆتەوە کە بۆچی تەنها دادوەر بێ و صنفەکەیان دیاری نەکردوە تاکو دەستی ئەوان والاتر بێت لەوانەیە دادوەری پلە دوو دابنێن لەوانەشە دادوەرێکی لە پلەی تر دابنێن، بۆچی ئێمە رێگا لە ئەنجومەنی وەزیران بگرین؟ یان بە پێچەوانەی رای ئەوان رامان بدەین؟ بەتایبەتی ئەگەر دادوەرێکی لێوەشاوە هەبێ و شارەزا بێت و لە ئاستی ئەو بەرپرسیاریەتیەدا بێت، ئێمە دەبێ ئەوەمان لە یاد نەچێ کە ئەو بەرپرسیاریەتیە زیاتر هاوکاری کردنی وەزیرە لە رووی ئیداریەوە،ئەگەر تەماشای دەقەکە بکەین دەڵێ: (وکیل الوزارة: یساعد الوزیر في توجیه الوزارة و الاشراف علی شؤونها القانونیة و الفنیة و الاداریة و المالیة و التنظیمیة ضمن الصلاحیات التي تعهد الیه من قبل الوزیر علی ان یکون حاکماً و یحتفظ بحقوقه و صفته القضائیة)، وەکو جەنابی کاکەرەش باسی کرد بریکاری وەزارەت نابێت بە ئەندامی ئەنجومەنی دادوەری،بۆیە هیچ گرفتێکی تێدا نییە،بۆیە من لەگەڵ پرۆژەکەی حکومەتم و وەکو فراکسیۆنی زەرد ئێمە پشتگیری پرۆژەکەی حکومەت دەکەین و پێمان باشە پرۆژەکەی حکومەت وەکو خۆی بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەس لەو دەنگە دەنگەی هات لە رای کوتلەی زەرد ناچێ، ئێستا خۆت کردوە بە نوێنەر.

بەڕێز د. ناصح غەفور رەمەزان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من وەکو نوێنەری کوتلەی زەرد مافی ئەوەم هەیە ئەو قسەیە بکەم، من لەلایەن سەرکردایەتی پارتی دیموکراتی کوردستان دیاری کراوم، راستە بوارمان نەبووە، لەبەر ئەوەی ئێستا ئەو پرۆژەیە هاتووەتە ئاراوە بۆیە من بەناوی کوتلەی زەردەوە قسە دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕێز کاک شێروان حەیدەری فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەراستیدا هەروەکو هەموو لایەکمان دەزانین بە تایبەتی یاساناسەکان لە یاسادا بریکاری وەزارەت لە وەزارەتدا هیچ دەسەلاتێکی نییە، تەنها ئەو دەسەلاتانەی هەیە کە وەزیر دەیداتێ، وەزیریش ئەگەر هاتوو پایەکەی سیاسی بوو، سەبارەت بە وەزارەتی داد برادەرانی یەکگرتوو وەریان گرتووە، وەزیرەکە کابرایەکی فیزیاییە،مەعقول نییە یەکێ بچێتە ئەو پایەیەو صنفەکەی لە پلە دوو کەمتر بێت،لەبەر ئەوەی مامەڵەی وەزارەت لەگەڵ ئەنجومەنی دادوەریە، دامەزراندنی دادوەران، هێنانەخوارەوەی دادوەران، چاودێری و سەرپەرشتی کردن هەمووی وەزیر دەیکات، لەوانەیە خۆی نەیکات و بیداتە وەکیل وەزیر لەبەر ئەوەی خۆی لێی نازانێ، ئەوەش شتێکی زۆر سروشتیە، باشە مەعقولە یەکێ لە صنفی چوار مافی سەرپەرشتی و چاودێری قازییێکی پلە یەکی هەبێ ، ئەوە هیچ مەنطق نییە و بە راستی نازانین، بۆیە ئێمە سورین لەسەر رایەکەی خۆمان و دەبێت بریکاری وەزارەت صنفی هەبێت، لەبەر ئەوەی دادوەر بە تەنها کافی نییە ،ئەگەر چاو بە یاسای دەسەلاتی دادوەری بخشێنین، لفظی دادوەر بە تەنها نەهاتووە، بە صنف هاتووە، دادوەری پلە چوار، دادوەری پلە سێ، دادوەری پلە دوو، دادوەری پلە یەک،ئەوە یەک دووەم، ئێمە ئاواتمان ئەوە بوو کە بریکاری وەزارەتی داد دابندرێ لەبەر پڕکردنەوەی ئەو کەلێنەی کە هەیە، لە دانەنانی بریکاری وەزارەت تەنها چاومان لە بەغدا کرد، لەبەر ئەوەی دەیانویست دەسەلات لە وەزارەتی داد تەنها بەدەست وەزیر بێت و دکتاتۆریەتی خۆی بسەپێنێ لەوەزارەتەکە، لەبەر ئەوە وەکیل دانەندراوە،ئێمە هەستاین تقلیدی بەغدامان کردوە،ئێستا ئێمە ئاواتمان ئەوە بوو کە بریکارێک دابندرێ بە توانا بێت و دادوەرێکی رێک و پێک بێت تاکو وەزارەتی دادمان بۆ رێکبخات کە بڕبڕەی پشتی حکومەتی هەرێمی کوردستانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک ئەحمەد فەرموو.

بەڕێز ئەحمەد سالار عبدالواحد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پشتگیری لە رایەکەی د. ناصح دەکەم و هەروەها پشتگیری لە رای مامۆستا کاکەرەش دەکەم، ئەوەی چۆن لە دەقەکە هاتووە گونجاوە و پێویست بە دەست نیشان کردنی جۆر و پلەی دادوەرەکە ناکات، یەکەم لەبەر ئەوەی دادوەر کە بوو بە بریکاری وەزارەت کاری بە دەست تێوەردانی کاری دادوەرەکان نییە، دەسەلاتەکە بەشێوەیەکی وا دەڕوات دوور لە دەست تێوەردانی ئەو کە دەست نیشانی جۆرەکە نەکراوە، ئەوەش گونجاو ترە بۆ حکومەت، چونکە خۆی شارەزایە، هەڵبژاردنی ئەو دادوەرانە بەتایبەتی لایەنی پسپۆری و لایەنی بەڕێوەبردن،و گونجاندنی و لەبار وشایستەیی بوو بۆ ئەو ئەرکە، حکومەت شارەزا ترە، دەست نیشانکردنی بەجۆرێک لەوانەیە دەست گرتنەوە بێت، لەوانەیە ئەو پلە بەندیە لەهەندێ دەزگای سەربازیدا لە جێگای خۆیدا بێت، بەڵام دەزگای دادوەری جیاوازە،بۆیە جارێکی تریش پشتگیری ئەوە دەکەین کە دەست نیشانی جۆر وپلە نەکرێ لەبار تر و گونجاو تر و کارەکە چوانتر رایی دەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک جەلال خۆشناوفەرموو.

بەڕێز جەلال سەلیم خۆشناو:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەبەر ئەوەی پایەی بریکاری وەزارەت پایەیەکی پسپۆربە و کارەکەشی اختصاصیە، کارەکەشی نزیکە لە کاری یاسا و بریکاری وەزارەتیش کەسایەتیەکی تایبەتی خۆی هەیە، بۆ دیاری بکرێ کە دادوەر بێت؟ یا دەرچووی یاسا بێت، بەرای من دیاری نەکرێ کە دادوەر بێت، تەنها دەرچووی یاسا بێت و کاتی دەرچوونەکەی بۆ دیاری بکرێ، لەوانەیە یەکێ بێت دکتۆرای لە یاسای دەولی هەبێ و بیسانەوێ بیکەنە وەکیل وەزیر، کابرایێکی رێک و پێک بێت و زیرەک بێت نەتوانن بیکەنێ لەبەر ئەوەی دادوەر نییە ،هەر وەکو گوتم بریکار کەسایەتی تایبەتی خۆی هەیە، پێویستە تەنها یاسایی بێت و ماوەی دەرچوونەکەی بۆ بکەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕێز کاک رەجب شەعبان فەرموو.

بەڕێز رەجب شەعبان تەیب:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەم پرۆژەیە لە لایەن ئەنجومەنی وەزیران هاتووە، دەبێت لەلایەن وەزارەتی داد داوا بكرێت، مادام ئەوان داوایان كردووە كە پلەی دادوەریش(صنفی حاكم) دیاری نەكراوە، وا دیارە ئەوان بە بەرژەوەندی دەزانن، كە بە بەرژەوەندیان زانی لەوانەیە دەگوترا دادوەری پلە یەک یان پلە دوو یان پلە سێ یان پلە چوار، لەبەر ئەوە بۆچی ئێمە دەست و پێی ئەنجومەنی وەزیران ببەستینەوەو نەیەڵین كە ئەو رای خۆی دیاری بكات؟، ئەوان ئەمەیان داوا كردووە بۆچی ئێمە رای خۆمان بسەپێنین بەسەریاندا؟، هەر تەنیا وشەی (حاكم) بمێنێتەوە، دوایی ئەوان خۆیان هەڵیدەبژێرن لە پلە یەک بێت یان پلە دوو یان پلە سێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

سوپاس كاک رەجەب شەعبان تەیب، بەڕێز كاک شەفیق ئەمین محمد فەرموو.

بەڕێز شەفیق ئەمین محمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەو پرۆژەیەی كە هاتووە لە لایەنی حوكمەتەوە بەڕاستی پرۆژەیەكی زۆر رێكوپێكە، من پشتگیری وشەكانی كاكەڕەش و د. ناصح دەكەم، ئەگەر حوكمەت بیزانیبایە ئەلێرە بەرژەوەندیەک هەبووایە، بۆ ئەو حاكمە پلەی دادەنا، بەڵام دیارە حوكمەت ئەوەی بە بەرژەوەندی دادەنا كە هەر پلەی حاكم بێت، جا پلە یەک بێت یا دوو یا سێ یا چوار ئەو بۆی تەرخان نەكردووە، لە هەمان كاتدا بۆچی وەكیلی وەزیری وەزارەتێک ئەندام نەبێت لە(مجلس القضاء)؟ بۆچی كارگێری گشتی داد لەوێدا هەبێت بۆ ئەم نەبێت؟، واتا منیش لێرە كە جێگایەكی(منصب) حەسساسە، جا من لەبەر ئەوە داوا دەكەم ئەو پلەیە هەڵگیرێ هەر بە حاكم لە قەڵەم بدرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

سوپاس، بەڕێز كاک سیروان كاكەیی فەرموو.

بەڕێز سەرتیب محمد حسێن:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

سەرەتا پرسیارێكم هەیە لەگەڵ بۆ چوونێک، پرسیارەكەشم ئەوەیە، ئایا بەم شێوەیەی كە هاتووە(يكون حاكماً ويحتفظ بحقوقه وصفته القضائية)ئەمە تێكەڵاوییەک دروست ناكات لە بنەماكانی جیاكردنەوەی دەسەڵات لەنێوان دەسەڵاتی دادوەری و راپەڕاندندا؟ ئەمە پرسیارێكە حەز دەكەم تەوزیح بدرێت لە لایەن برایانی لیژنەی یاساناس، لیژنەی یاسایی بەتایبەتی، بۆچوونێكیشم ئەوەیە تەئیدی بۆچوونەكەی كاک جەلال دەكەم، كە ئەو حاكمە نەمێنێ لێرە، با

کراوە بێت شتەکە، لەوانەیە بیانەوێ حاکمێک دابنێن، یاخود یاساناسێکی زۆر شارەزا لەو بوارەدا دابنرێت، پێم باشە وشەی حاکم هەر هەڵبگیرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس کاک سیروان، بەڕێز حاکم سەفەر فەرموو.

بەڕێز سەفەر محمد حسێن:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وابزانم زۆر بە باشی کاک شێروان تەوزیحی ئەم رایەی کرد، زۆربەی زۆری لیژنەی یاسا، بەڵام لێرە من بەپێویست دەزانم کە ئیشارەت بەشتێک بدەم، بەڕاستی ئێمە لە سێ تاقیکردنەوەدا ئالای (کە یاسا حوکم بکات لە کوردستاندا) بەرز کردۆتەوە، هەروەک تاقیکردنەوەیەکی دیموکراتیە، هەر ئەرکانێکی تەجروبەی دیموکراتیە، هەر ئەرکانێکی سەرەکی جیاکردنەوەی دەسەڵاتەکانە (فصل السلطات)،دەسەڵاتەکانی یاسادانان و جێبەجێ کردن و دادوەریی (قضائی)، دووەم سەربەخۆیی دادوەری کە زۆر بە شتێکی پیرۆزی دەزانین لە تاقیکردنەوەی دیموکراتی، هەموو خەڵک هاتنە تاقیکردنەوەی ئێمە، کە زۆر جیاوازە لەگەڵ تاقیکردنەوەی نیزامی دکتاتۆری عێراق، کە وەزیر هەموو شت بوو لە وەزارەتی داد، لەگەڵ زانینتان وەزیر مومەسیلی دەسەڵاتی جێبەجێکردنە یان ئەندامی دەسەڵاتی جێبەجێکردنە لە عێراق، هەتا لای ئێمەش وەزیر مومەسیلی دەسەڵاتی جێبەجێکردنە، بەڵام جیاوازییەک هەیە ئێستا ئێمە ئەنجومەنی دادوەریمان هەیە، زۆر جار لێرە گوتوومانە وەزیر هەر چۆن بێت وەزیفەیەکی سیاسی یان پسپۆری نەبێت بروانامەی نەبێت شارەزایی نەبێت باشە کە ببێتە وەزیر شتی وا دەبێت؟، ئێمەش هەتا رادەیەکی وا موقتەنیع بین بەو شتە، بەڵام وابزانم زۆر پێویستە بریکاری وەزیر تایبەتمەندی بێت لە وەزارەت شارەزاییەکی باشی هەبێت، ئاستێکی زانستی باشی هەبێت لەوانەیە دەورێکی سەرەکی ببینێت لە ئیشوکاری ئەو وەزارەتە، زۆر برادەران گوتیان حوکمەت باشتر دەزانێت، ئێمەش بە پێویست دەزانین کە مومەسیلی حکومەت لێرە با ئایا ئێمە قەناعەتمان بەو دەهێنا لەوانەیە ئەوانیش قەناعەتیان پێ هێنابا بەپێی زۆربەی رێژەی یاسایی، بەڵام لەوانەیە ئێمە قەناعەتمان پێ هێنابا، سێیەم هەر زۆر جوان نینە، هەر ناگونجێت کارگێری گشتی داد لە یاسا هاتووە دەڵێت حاکم: (أن لا يقل عن الصنف الثاني) لێرە حاکم بە پلەی چوار بێت، کە بریکاری وەزیر بەرزترە لەوی لە وەزیفە شتێکی زۆر نەگونجاوە، جا وابزانم شتێکی زۆر پێویستە کە شارەزایی و بڕوانامە وپلە لە پێشەوەدا ببینین، لە بەرژەوەندی وەزارەتە و لەبەرژەوەندی دادوەریەو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تێبینی تر هەیە لەسەر ئەم بابەتە، مامۆستا مەلا تاهیر فەرموو.

بەڕێز مەلا تاهیر محمد زين العابدين:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

خەریکە دڵم بە خۆم خۆش دەبێت، دیارە بەو دواییەی ئەم خولە، لیژنەکە هەموویان لە نێوان خۆیان ڕازی نین، ئەمە شتێکی سەیرە! شتێکی باشە زیاتر ئازادی بیرو ڕاتان بۆ دەردەخات، بەڵام بۆچوونەکە سەبارەت بە حاکمەوە پێم وایە حاکمەکە کافییە، واتا حاکم بەشێوەیەکی کراوە(مطلق)هاتووە، جا پلە یەک بێت یان پلە دوو بێت یان سێ بێت یان چوار بێت، واتا کەمتر نەبێت لە پلەی حاکم، لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، بەڕێز بورهان عەلی جاف فەرموو.

بەڕێز بورهان عەلی جاف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تێبینیم هەیە لەسەر هەردوو بڕگەی ماددەکە، لە بڕگەی یەکەمی ئێمە ئەو پێناسەیەی کە وەزیر ئێستا لێرە هاتووە بۆ وەزارەتێکە کە بریکاری نەبێت، پڕۆژەیەکی تریش ئێستا لەبەر دەستدایە بۆ وەزارەتی داد کە بریکاری بۆ دادەنێین، لە پێناسەکەی وەزیر پێشنیار دەکەم ئیزافەیەکی بۆ بکرێت ئەویش(للوزير منح بعض صلاحياته للوكيل)، چونکە لە پێناسەی وەزیر نەهاتووە لە هەموو یاساکانی وەزارەتدا هاتووە وەزیر بۆی هەیە هەندێ(صلاحيات)ی بداتە بریکارەکەی ئەمە بۆ بڕگەی یەکەم، بۆ بڕگەی دووەمیش من ڕام لەگەڵ ڕای برادەرانە و، کاک شێروان بەتایبەتی، واتا شەرت نییە ئەگەر حاکمیش نەبێت، واتا یاسایی بێت خزمەتی هەبێت لە(١٠) ساڵ بەرەو ژوور چ تێدایە ئەگەر حاکمیش نەبێت و بریکاری وەزیر بێت؟، ئەگەر لە کاتێدا ئەویش ڕای بۆ ڕای پەرلەمان دەگەڕێتەوە، ئەگەر حاکم بوو ڕائی پلەی لە پلەی ئەندامانی تەمییز کەمتر نەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سەبارەت بە خاڵی یەکەمەوە لەخاڵی دووەمدا هاتووە،(صلاحيات) لە خاڵی دووەمدا هاتووە، لە بریکاردا باسی ئەوە دەکات کە وەزیر (صلاحيات)ی دەداتێ، ئەمە چارەسەر کراوە، بەڕێز کاک شێروان ناصح حەیدەری فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕای من ئەو بڕگەیەی کە هاتووە سەبارەت بە بریکاری وەزیر کە دەبێت حاکم بێت دژی ماددە(٣٩)یە لە یاسای دەسەڵاتی دادوەری کە دەڵێت:(تكون أصناف الحكام وحدود الرواتب لكل صنف كما يلي : الصنف الاول ـ الثاني ـ الثالث ـ الرابع) تەنیا باسی حاکم ناکات ئەوەیان یەک، دووەم برادەران دەڵێن:(کاک د. ناصح و کاک ئەحمەد سالار) پڕۆژەکە لە لایەن

حوکمەتەوە هاتووە وحوکمەت خۆی دەزانی راستە، زۆر جار هەبووە پرۆژە هاتووەتە پەرلەمان، زۆر کەموکورتی هەبووە و پێویستی بە چارەسەر هەبووە، پێویستی بە ئیزافات هەبووە، لەو پەرلەمانە گفتوگۆ کراوە، ئیزافاتەکە سەری گرتووە، گۆڕانکاریەکە (تعدیلات)ـەکە سەری گرتووە، حوکمەتی هەرێمی کوردستان سوپاسی پەرلەمانی کردووە بۆ چارەسەرکردنی ئەو کێشەیە، بۆیە مەرج نییە ئەو پرۆژەیەی کە هات کەموکوری نەبێت، پێویستی بە گفتوگۆ دەکات، بۆیە من لەگەڵ ئەوەدام و دووبارەی دەکەمەوە کە ئەو بابەتە بدرێتە دەنگ بۆ ئەوەی یەکلا بکرێتەوە، ئێمە لەگەڵ ئەوەداین جێگای (منصب)ی بریکاری وەزیری داد هەر وەکو خۆی بمێنێتەوە لە پلە دوو کەمتر نەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕێز کاکەرەش محمد نەقشبندی فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش محمد نەقشبندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو جارە کاک شێروان فەرمووی لەسەر چ بنەمایەک (علی أي اساس) دەبێت کابرایەکی حاکمی پلە سێ یان پلە چوار موحاسەبەی کابرایەکی پلە یەک بکات؟، ئەی باشە پلە دوو چۆن موحاسەبە دەکرێت؟، مانای وایە هەر دەبێت بگەڕێینەوە وەکو پلەکەی خۆی بێت، کەواتە پلە بەرامبەر پلە (صنف مقابل صنف) ئەگەر بتوانین موحاسەبەی بکات، ئەو شتە بەکار ناهێندرێت (موتبع نییە) لە هەموو فەرمانگەی دونیادا، لەوانە نییە ئەو هاوسەنگییە پەیدا ببێت، زۆر لە بەڕێوەبەرە گشتییەکان لە زۆر فەرمانگەکاندا خزمەتیان لە فەرمانبەر کەمترە، هەموویان پێکەوە دەرچووی کۆلیجەکانن، کە پێویستە بۆ تەقدیری وەزارەتەکەو بۆ تەقدیری ئەنجومەنی وەزیران کە کێ دادەمەزرێنێ و کێ لەو جێگایەدا دادەنێن، لەبەر ئەوە ئەمە بابەتی باس نییە کە پلە سێ نابێت لێپرسینەوە لە پلە یەک بکات، واتا مەسەلە مەسەلەی لێپرسینەوە نییە، چونکە لێپرسینەوە لەلایەی وەزیرەوە دێت، بریکاری وەزیر هیچ دەسەڵاتێکی نییە ئەگەر وەزیر نەیداتێ، هەر دەسەڵاتێکی وەزیریش بیداتێ، مانای وایە دەسەڵاتی وەزیرە ئیشی پێ دەکات، واتا دەسەڵاتی خۆی نییە، ئەندامیش نییە لە ئەنجومەنی داد کە دابنیشێ هەڵسەنگاندنی دادوەری و دادوەران بکات، ئەندام نییە بڵێ ئەم حاکمە باشە ئەمەیان خراپە، بڕیاری ئەنجومەنی دادوەری دێتە بەردەمی و دەچێتە لای وەزیر، وەزیر لەسەری دەنووسێت و بڕیاری لەسەر دەدات، واتا بڕیاری وەزیر جێبەجێی دەکات، هەرگیز خۆی هیچ بڕیارێکی نییە، دەسەڵاتەکانی هەموو دەسەڵاتی وەزیرە، وەزیر چی پێ بڵێ جێبەجێی دەکات، هەر دەسەڵاتێکیش مومارەسە بکات لە جیاتی وەزیرە، لەبەر ئەوەی ناگەڕێتەوە بۆ ئەو ، بەڵکو بۆ وەزیر دەگەڕێتەوە، بەرای منیش وەزیر شیاوە بای ئەوەی کە بتوانێ حاکمەکە لێپرسینەوەی بکات بۆ نەتوانێ لێپرسینەوەی بکات؟، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕێز د. ناصح فەرمو.

بەڕێز د. ناصح غەفور رەمەزان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کاک شێروان خۆی باسی ئەوە دەکات، کە حاکم دەبێت(١٠) ساڵ خزمەتی هەبێت، حاکمێک کە(١٠) ساڵ خزمەتی هەبێت، هەمیشە دەبێت حاکمێکی شارەزا بێت، کە وەزیرێکیش بێت حاکمێک دەست نیشان بکات، بیکات بە بریکاری خۆی و ئەنجومەنی وەزیرانیش بڕیاری لەسەر بدات، بە تەئکید دەبێت ئەو حاکمە بێت کە بتوانێ لە ئاستی ئەو بەرپرسیارەییەدا بێت، ئێمە بۆ لێرە بڵێین تەنها حاکمی پلە دوو بێت؟، بەڵکو لە پلەیەکی تر لەو پلەیە بەرزتر دادەنرێت، واتا بۆ دەبێت تەنها دیاری بکرێت، واتا خۆمان دیاری بکەین، لەبەر ئەوەی پێم وایە ئەو دەسەڵاتەی کە بریکاری وەزیر هەیەتی دەسەڵاتی خۆی نییە وەکو جەنابی کاکەڕەش باسی کرد، ئەوە دەسەڵاتی وەزیرە کە وەزیر دەیداتێ، مانای وایە ئەو لە جیاتی وەزیر دەسەڵاتی بە دەستەوەیە بۆ ئەو مەسەلەیە، بۆیە من پێم وانییە ئەوە کەم کردنەوە بێت لە پلەکانی تری حکام، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕێز کاک شێروان فەرمو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی وەزارەتی داد پێوانە(قیاس) لەگەڵ هیچ وەزارەتێک قەبوڵ ناکات ئەوە یەک، دوو ئێمە کە دەڵێین (من الصنف الثاني، لایقل عن الصنف الثاني)، ئەگەر یەکیش دابنێین گونجاوە، بەڵام لە پلە دوو کەمتر نەبێت، مانای دەبێت(١٠) ساڵ بێت حاکم بێت، نەک(١٠) ساڵ خزمەتی هەبێت، چونکە(١٠) ساڵ خزمەتی هەبێت، دەبێت بە حاکمی پلە چوار، بەڵام ئەوەی ئێمە دەیڵێین(٢٠) ساڵ خزمەتی هەیە ئینجا دەبێت بە حاکمی پلە دوو، لەگەڵ ڕێزمان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، بەڕێز کاک سیروان کاکەیی فەرمو.

بەڕێز سەرتیب محمد حسێن:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پرسیارێکم کرد کەس نەبوو وەڵاممان بداتەوە، ئایا دەسەڵاتەکان تێکەڵاو نابن لێرەدا کە حاکمێک بێت و سیفەتی دادوەری خۆی بپارێزێت؟، مانای وایە لەمیانی دەسەڵاتی دادوەریش دەبێت، لێرەشەوە بریکاری وەزیرە، ئایا ئەمە هاودژ(متعارض) نییە؟ پرسیارەکەم

ئەوەیە ،سوپاس.

بەڕێز کاکەڕەش محمد نەقشبندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

نەخێر هاودژ نییە، چونکە ئەو لەوێ بەکاری دادوەری هەڵناستێت، تەنیا بۆپاراستنی مافەکانی ئەوە، حاکمێک بەیانی لە بریکاری وەزیر دەرچوو، نەوەک ئەو خزمەتەی کە لە بریکاری وەزارەت هەیبوو پێی بڵێن خزمەتی دادوەری نییە ئەوە لەو بارەوا زەرەر دەکات، تەنیا بۆ حیساب کردنی خزمەتەکەیە، وەئیلاهیچ ئیشێکی دادوەری ناکات، چونکە دەرهێنانی بڕیارەکان ناکات، بڕیارەکانی دادوەر دەرناهێنێت و هیچ بڕیارێک دروست ناکات، تەنها ممارەسەی وەزیفەیەکی بەڕێوەبەریی بەحت دەکات، تەنیا بۆ مافەکانی شەخسی و پاراستنی مافی شەخسییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خۆی لە دوای(فصل السلطات) راستە(فصل السلطات)ـە، بەس جیا نەکراوەتەوە لە یەک، زنجیرەی پەیوەندییەکان(حلقات الاتصال) دائیمەن هەیە، بەڕێز کاک سیروان کاکەیی فەرمو.

بەڕێز سەرتیب محمد حسێن:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

واتا لە ناحیەی ممارەسە کردنەکەوە، ئەگەر ممارەسەی کرد، نابێت ممارەسەی بکات، چونکە دەڵێت سیفەتەکە، من ئەو سیفەتە ئەگەر لێی وردبیتەوە، واتا تێدەگەم مانای حەقی ئەوەشی هەیە کە ئەندام بێت لە دەسەڵاتی دادوەریدا، لەبەر ئەوە من ئەم پرسیارەم کرد، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، هیچ تێبینی تر هەیە؟، دیارە تێبینی تر نییە، بەراستی ئەم بابەتە بەپێی ئەو گفتوگۆیانەی کە دیارە نەگەیشتووینە ئەنجامێک، وەکو لیژنەی یاسایی لەناو بەڕێزانیش، ئەندامانی پەرلەمانیش هەر هێشتا دوولایەنین، تەقدیری یەکەم، ئەگەر دەنگیش بدەین، لەوانەیە دەنگەکە زۆر روون(واضح) نەبێت، لەبەر ئەوە چاکتر وایە، بۆ ئەوەی نەکەوینە هەڵەوپەلە لە بابەتەکە، چاکتر وایە نوێنەری حوکمەتیش ئامادە بێت، پێش ئەوەی قسەیان لەگەڵ بکەین، ئەگەر گەیشتووینە ئەنجامێک ئەوە باشتر، ئەگەر نەگەیشتووینە ئەنجامێک ئەو کاتە باشتر گفتوگۆ دەکەین و بڕیاری لەسەر دەدەین، لەبەر ئەوە پێمان باشە بابەتەکە لەبەر ئەم هۆیە دوا بخەین، بەمە کۆتایی بە دانیشتنی ئەمڕۆمان هات، سبەینێ پشووی پەرلەمان دەست پێ دەکات، بەڵام دوو سبەی دانیشتنێکی نائاساییمان هەیە بۆ میوانداری بەڕێز سەرۆکی حوکمەتی هەرێمی کوردستان

بۆ باس کردنی سەفەرەکەی بۆ دەرەوە، دوو سبەی کاتژمێر(١٠)ی بەیانی هیوادارم هەموو بەڕێزان ئامادە بن، زۆر سوپاس.

فەرسەت ئەحمەد عەبدوللا
سکرتێری ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستانی عێراق

د.رۆژ نوری شاوەیس
سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستانی عێراق

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەردەوام ئەبین لەسەر کاروباری دانیشتنی ژمارە(یەکی) نائاسایی، لەم دانیشتنەمان بەخێر هاتنێکی گەرمی بەڕێزان وەزیری دادو وەزیری ئەوقاف و وەزیری دارایی ئەکەم، کە نوێنەرایەتی ئەنجومەنی وەزیران دەکەن لە بارەی گفتوگۆ کردن لەسەر خاڵی دووەمی بەرنامەی کاری ئەمڕۆمان، تکا لە ئەندامێکی بەڕێزی لیژنەی یاسایی ئەکەم کە بفەرمویت بێتە ئێرە لیژنەی یاسایی ئیتفاقی لەسەر کێ کردووە بفەرموێ بێتە ئێرە، فەرموو بەڕێز کاکەڕەش نەقشبەندی فەرموو جەنابت بۆ مەجراو ئەوانە پێویستیمان بەیەکێکی قسەکەر هەیە، لیژنەی دارایی ئەگەر رەئی هەبوو با لە جێگای خۆیانەوە باسی بکات، باسکردنی ئەم خاڵەمان بەڕاستی دوا خستبوو، ئیمڕۆ دەربارەی ماددەی دوو بووین گفتوگۆ دەربارەی ماددەی دوو دەکرا، بەڕیز جەنابی وەزیری داد ئامادە نەبوو لەم دانیشتنەدا لەبەر ئەوەی گفتوگۆی زۆریشی لەسەر کراو لەبەر چەند هۆیەکی تریش دوامان خست بۆ ئەمڕۆ، جا تکایە ماددەی دوو جارێکی تر بخوێندرێتەوە و رەئی لیژنەکان وەرگیراوە، بەڵێ تەنها ماددەی دوو ماددەی یەک خوێنرایەوە، ماددەی یەک یەکسەر گفتوگۆی ئەکەین.

بەڕێز کاکەڕەش محمد نقشبندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستا دەقی پرۆژەی ئەنجومەنی وەزیران لە بارەی هەموار کردنی یاسای ژمارە(١٢)ی ساڵی١٩٩٢ی وەزارەتی داد،

المادة الاولى: تعدل المادة الاولى ويضاف اليها مايلي ويصبح الفقرة الرابعة لها.

٤ـ وكيل الوزارة:وكيل وزارة العدل.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

هەر ئەو ماددەیەخراوەتە دەنگدانەوە ماددەی دوو فەرموو.

بەڕێز کاکەڕەش محمد نقشبندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثانية: تعدل المادة الثالثة و تضاف اليها فقرتان وتقرأ على الوجه الاتي:

١ـ الوزير هو الرئيس الاعلى للوزارة والمسؤول عن توجيه اعمالها وتصدر عنه القرارات والتعليمات والاوامر ضمن مهام الوزارة وتشكيلاتها وصلاحياتها وسائر شؤونها الادارية والفنية ضمن حدود هذا القانون والقوانين النافذة الاخرى ويكون مسؤولاً أمام مجلس الوزراء بأعتباره عضواً متضامناً فيه.

٢ـ وكيل الوزارة ويساعد الوزير في توجيه الوزارة والاشراف على الشؤون القانونية والفنية والإدارية والمالية والتنظيمية ضمن الصلاحيات التي تعهد اليه من قبل الوزير على أن يكون حاكماً يحتفظ بحقوقه وصفته القضائية.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە ناوەڕۆکی ماددەی دووەمە گفتوگۆشمان بەتایبەتی لە خاڵی دووەم وەستا، خاڵی یەکەم هیچ ئیشکالمان نەبوو هەر بۆ بەبیر خستنەوە، ئەگەر تێبینیەکی زیادکراو هەیە تکا لەو بەڕێزانە ئەکەم کە تێبینیان هەیە دەستیان بەرزکەنەوە.

فەرموو لیژنەی دارایی.

بەڕێز جمیل عبدی سندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بۆ وكيل الوزارة على أن يكون حاكماً يحتفظ بحقوقه وصفته القضائية. وكيل الوزاره کارێکی تەنفیزیە لە ئەنجومەنی دادگا (مجلس القضاء) نییە دەبێ حاکم بێت و حقوقی قەضائیش بپارێزیتن، لیژنەی دارایی ڕەئی وایە مەرجیش نییە تەنها حاکم بێت با حقوقی بێتن و خزمەتی لە پێنج ساڵ کەمتر نەبێت(١٠)ساڵ(١٥)ساڵ هەبێت هەر چەندە زیاتر بێت باشترە، چونکە قانونی هەیە بۆ نمونە لە ئیدعای عام پارێزەر هەیە مامۆستای زانکۆ هەیە ماجیستێر هەیە دەڵێین با فراوان بێت حاکمیش بگرێتەوەو غەیری حاکمیش بگریتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، بەڕێز کاک شێروان حەیدەری فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە دانیشتنی پەرلەمانی لەڕۆژی پێنج شەموو زۆر بە درێژی گفتوگۆی ئەم برگەیە کراو من نامەوێ دووبارەی قسەکانم بکەمەوە، بەڵام سەرەڕای ئەمە وەکو زۆرینەی لیژنەی یاسا چەند تێبینیەکمان هەیە، یەک ئەوەی مایەی دڵخۆشییە لە هۆڵی ئەم پەرلەمانە مەبدەئی دیمکراتی پیادە کراوەو پارێزراوە هەر لە ڕۆژی دروست بوونیەوە تاکو ئەمڕۆ ڕەئی هەبووە ڕەئی موخالفیش هەبووە هەتا لەناو یەک کوتلەش بێت زۆر چار وابووە یاساو بریارەکان بە ئەکسەریەتێکی سادە پەسەند کراوەو ڕەئی ئەقەلیەش ڕێزی لێ گیراوە، ئێستاش وا خەریکە هەتا لەناو لیژانی پەرلەمانیش ئەم بنەمایە ڕەنگ بداتەوەو هەتا ئەگەر هات و ئەندامانی ئەم لیژنەیە سەر بەیەک لیستیش بێت ئەمەش دیاردەیەکی زیاتر دڵخۆش کەرەیە، ئێمە وەکو لیژنەی یاسا ڕەئیمان داوە کە پلەی بریکاری وەزیر لە صنفی دوو کەمتر نەبێ و مەبەستیشمان ئەوەیە کە نامانەوێ هیچ گلەییەک هەبێت لەڕووی خزمەت و قدەم و مەسلەکیەتەوەو لەڕووی تەدەروجی وەزیفیەوە نێوان صنفی ئەو حاکمەی بۆ بەڕێوەبەری دادی گشتی دانراوەو نێوان قۆناغی ئەو حاکمەی کە بۆ بریکاری وەزیر دادەنرێ، بەڵای کەمەوە وەکو یەک بن یان بریکاری وەزیر صنفێک بەرزتر بێت ئەوە شتێکی باشەو زیاد کردنەکەشمان لەسەر ئەم پرۆژەیە لەسەر ئەم بیانووەیە، دوا ڕەئی ڕای ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێزە

لەگەڵ ڕێزمان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، بەڕێز د.ناصح فەرموو.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێرێ لەسەر ئەم بابەتە زۆر گفتوگۆ کرا ئێمە ئەو دەمە رامان وابوو کە لەگەڵ پرۆژەی حوکمەتین واتە چۆن هاتووە باوابێ کە جیاوازیەکە لەسەر حاکمە یان حاکمی صنفی دوو بێت، ئیمە لەگەڵ ئەوە بووین کە حاکم بێت بە موطلەقی بۆ ئەوەی دەستی حوکمەت کراوەتر بێت، ژمارەی هەڵبژێردراوەکان واتا ئەو کەسانەی کە بریکاری وەزیریان تیدا هەڵدەبژێرن زیاتر بێت تا بتوانن یەکێکی باش و بەرپرسیارێکی وا هەڵبژێرن کە لە ئاستی بەرپرسیەکە دابێت، من لەگەڵ ڕێزم بۆ لیژنەی یاسایی پەرلەمان بەڕاستی ئەوان مافی خۆیانە رەئی خۆیان دەرببرن و زۆر گونجاویشە کە وەکو باسی کرد کە شتێکی دیمکراتیە بەلاّم لەگەڵ ئەوەشدا ئێمە بۆ ئەم پرۆژەیە پشتگیری رای حوکمەت ئەکەین، لەگەڵ ڕێزمان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، جەنابی وەزیری داد هیچ تێبینیتان هەیە؟ بەڕێز وەزیری دارایی کاک سەرکیس ئاغاجان فەرموو.

بەڕێز سرکیس ئاغاجان مامندو:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

داوامان وایە کە ڕێگامان پێ بدەن هەر وەکو چۆن پرۆژەکە لە حکومەتەوە ڕووبەڕووی پەرلەمان کراوە بەم شێوەیە پەسەند بکرێ بۆ ئەوەی دەستمان زیاتر کراوە بێت هەر وەکو د.ناصح فەرمووی بتوانین عنصری باش لەنێوان چەند عنصرێک هەڵبژێرین بۆ وەکیل وەزارەت، ئێمە لە پرۆژەی هەموو وەزارەتەکان کە هەتا ئێستا پەسەند کراوە بۆ بریکاری وەزارەتەکان هیچ مەرجێکی دیاریکراومان دانەناوە، بەلاّم ئەگەر سەیر بکەین هەموو بریکاری وەزیرەکان بەکەلۆریۆسیان هەیە هەر چەند لەناو یاسایەکە دیاری نەکراوە کە دەبێت بریکاری وزارەت بەکەلۆریۆسی هەبێت، بەلاّم لە یاسا دەست نیشان کراوە کە بەڕێوبەری گشتی پێویستە بەکەلۆریۆسی هەبێت، بەلاّم بریکاری وەزارەت بەکەلۆریۆسیشی نەبێت دەتوانێ ببێتە بریکاری وەزارەت، بەلاّم ئەگەر بێین باسی تایبەتمەندی بکەین بڵێین وەزارەتی داد تایبەتمەندیەکی تایبەتی هەیە ئێمە ئەو سیستەمەمان لە وەزارەتی پێشمەرگەش هەبووە، بریکاری وەزارەت ڕەنگە روتبەی عەمید بووبێ بەلاّم فەرماندەیەکی سوپا روتبەی لیوا بێتن ئەمری پێ کردووە، یا لە وەزارەتی ناوخۆ هەمان سیفەت بەکار دێت بۆیە داوامان وایە پشتگیری لە پرۆژەکەی حوکمەت بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕێز کاکەڕەش نەقشبەندی فەرموو.

بەڕێز کاکەڕەش محمد نقشبندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من وەکو ئەندامێکی لیژنەی یاسا رام لەگەڵ دەقی پرۆژەکەیە لەبەر چەند هۆیەک، بنەمایەکەی ئەوەیە وەک د.ناصح باسی کرد دەستی حوکمەت کراوە بێت بۆ ئەوەی بتوانێ ئینسانێکی باش دابنێ لەهەمان کاتیش ئێمە خۆمان توشی قۆناغێک نەکەین شت دابنێین بۆ حوکمەت و بڕوامان وابێ حوکمەت ئەو قودرەتەی نییە یەکێکی رێکوپێک لەو جێگایە دابنێ، حوکمەتیش دەتوانێ کارمەندێکی زۆر رێکوپێک دابنێ و هەڵبژاردنەکەی لە جێگای خۆی بێت. لەوانەیە ئەگەر فەرزی بکەین دەست بەستراو بێت و حەسر بێت لەسەر ژمارەیەک لەوانەیە بۆ حوکمەت زۆر زەحمەت بێت بتوانێ بەتایبەتی لەو قۆناغە بتوانێ ئەندامێ هەڵبژێرێ و برگەکەش کە ئێستا بەڕێزان فەرموویان سەبارەت بە بەڕێوەبەری دادی گشتی هاتووە کە پلە دوو بێت، بەڕێوەبەری دادی گشتی بە پێی یاسا ئەندامی لیژنەی قەزایە رای هەیە لەسەر حاکمەکان دەتوانی تەقیمی حاکم بکات و پلەو تەرفیع...هتد..یان بۆ دابنێ ئەوەی پەیوەندی هەیە بە هەموو حاکمەکانەوە. بریکاری وەزیر وەزیفەکی ئیداری(بحت)ەو هیچ دەسەلاتێک مومارەسە ناکات لە یاسا تەنها ئەو دەسەلاتەنەبێ کە وەزیر ئەیداتێ ودەسەلاتێکیش ئەگەر وەزیر بیداتێ مانای وایە لە جیاتی وەزیر مومارەسەی دەکات، مادام وایە لە جیاتی وەزیر مومارەسە دەکات مانای وایە پلە گرفت نییە دەچێتە جێگەی وەزیر بەو دەسەلاتەکە وەزیر ئەیداتێ و پێی دەڵێ ئەو دەسەلاتەم دایێ مومارەسەی بکە مانای وایە لە جیاتی وەزیر مومارەسەی دەکات. دووەم حەز دەکەم برادەران شتەک لایان رون ببێتەوە؛ کەفائەت بە صنف نییە، لەوانەیە حاکمێکی پلە چوار هەبێت زۆر لە حاکمێکی پلە یەک باشتر بێت و لەوانەشە پێچەوانەی ئەمەش راست بێت، بۆ ئەو مەجالە نەدەین؟ لەوانەیە ئێمە ئێستا بڵێین حاکم بێت و موطلق بێت لەوانەیە لە ئەنجومەنی وەزیران یەکێکی پلە یەک دابنێن صنفی یەک عەفووەن، با ئەو مەجالە بۆ خۆیان بێت بتوانن یەکێک دابنێن گرنگ ئەوەیە بەرپرسن لە ئیش وکارەکان بەراستی و ئێمەش دەتوانین وەکو چاودێر و مراقەبە وەکو پەرلەمان ئەگەر کەموکوڕیەک هەبێت دەتوانین بیهێنینە ناو ئەو هۆڵی پەرلەمانەو بڵێین بەو شێوەیە تەعامول کراوە وەکو پێویست رێکوپێک نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس بۆ بەڕێز کاکەڕەش نەقشبەندی، هیچ تێبینی تر هەیە فەرموو کاک شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من دوو تێبینیم هەیە، یەکەمین برای بەڕێزم کاکەڕەش دەڵێ مەرج نییە حاکم ئەگەر هاتوو صنفەکەشی بەرز بوو بەس بێت، حاکم ئەگەر کەفوء نەبێ لە صنفێکەوە ناچێتە صنفێک بە تەقییمی ئەنجومەنی قەزاو وەزارەتی داد ئەمە یەک، دوو: وەزیری داد مافی هەڵسەنگان و چاودێری حکامی هەیە لەگەڵ ئەوەی ئاگادار کردنەوەی حکام، ئایا راست نییە ئەو ڕێپێدانە بداتە بریکاری وەزیر ئەگەر پلە چوار بێت چۆن تەنبیهی حاکمێک دەکات پلە یەک بێت؟ لەگەڵ ڕێزمان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس. کاک أبراهیم فەرموو.

بەڕێز أبراهیم دۆغرەمەچی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

برای بەڕێزم کاک سەرکیس بۆ خۆی بڕیار ئەدات دەڵێ وەزارەتی داد تایبەتمەندیەکی خۆی هەیە، وەکو وەزارەتەکانی‌تر نییە ئەگەر وەزارەتی داد تایبەتمەندی خۆی هەبێت دەبێ موراعاتی یاسا بکەین بۆ دەستنیشان کردنی پلەی بریکاری وەزیر ئەمە یەک، دوو: ئەو یاسایەی ئێستا ئێمە ئەگەر هەمواری بکەین کەموکوڕی هەیە لەگەڵ مادده(٣٩)لە یاسای کاربەدەستی (قضاء)ی کە بۆ خۆمان لێرە ڕەوامان کردووە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەموکوڕیەکە باس بکەو روونی بکەوە چۆن ئەبێت ئەو کاتە؟

بەڕێز أبراهیم دۆغرەمەچی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە مادده(٣٩)حاکم هەروا ئاسایی نییە، حاکم بە پۆلین کردنە واتە تابع و متبوعە دەستنیشانی کردووە صنفی یەک و دوو و سێ و چوار بەرزترین صنف پلە یەکە مانای وایە لە یاساکەدا تەنها حاکم نییە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

باشە من پرسیارێک ئەکەم حاکم هەمووی ناگرێتەوە؟ کە گوتت حاکم بەگشتی هەموو صنفەکە دەگرێتەوە.

بەڕێز أبراهیم دۆغرەمەچی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئاخر کە یاسا دادەنێی دەبی صنفەکەشی بۆ دابنێی لەبەر ئەوە ئێمە ناتوانین تەنها بیکەینە حاکم،

چونکە ئەگەر یاسایەکە دەرچوو ناتوانین بریارێک دەرکەین پێشێلکاری ئەم بریارە بێت کە ئێستا لێرە بەڕاستی دادەنێین، سێ: لە مادده(٤٠ـ٤١)هەر وەکو نیزامی عەسکەریە یاسای وەزارەتی داد بە تایبەتی هی حکام لە(٤٠ـ٤١)ی دەڵێ حکام کۆبوونەوە دەکات بە سەرۆکایەتی سەرۆکی مەحکەمە کە صنفی یەکەو ئەگەر ئامادە نەبوو بە سەرۆکایەتی جێگری سەرۆک کە ئەویش صنفی یەکە ئەگەر جێگریش ئامادە نەبوو بە سەرۆکایەتی یەک لە حاکمە ئەقدەمەکان مانای ئەگەر چوار حاکمی صنفی یەک هەبێت تەماشا دەکەن کام حاکم یەک ڕۆژ پێشی وان بۆتە صنفی یەک ئەو دادەنرێ بە ئەقدەم، وەکو نیزامی عەسکەری دوو موقەددەم کێ زووتر بۆتە موقەددەم ئەویدی تەحیە بۆ ئەوی تر وەردەگرێ، لەبەر ئەوە راستە دەڵێن با دەستی حوکمەتی والا بێت بۆ دەستنیشان کردن، لەخوا بەزیاد بێت ئێمە نزیکەی(٩٠)حاکممان هەیە لە کوردستان بە دهۆک و هەولێر لەو(٩٠) حاکمە نزیکەی(٣٠)حاکمی صنفی یەک و دوومان هەیە من دەڵێم (٣٠)لەوانەیە زیاتریش بێت، واتا ئەگەر صنفی دوو دابنێین بۆ دەستی حوکمەت ناکرێتەوە بۆ دەستنیشان کردنی، منیش هەمان تێبینی کاک شێروانم هەیە سزادان بۆ حاکم کە سزای ئەداتێ مانای وایە بریکاری وەزارەت سزای ئەداتێ ئەو ڕێپێدانەی کە لە جەنابی وەزیری وەردەگرێ بەکاری دەێنێ بۆ خۆی مانای جائیزە حاکمێکی صنفی چوار یان حاکمێکی ئاسایی کە هیچ صنفێکی نییە سزا بداتە حاکمێکی صنفی یەک مانای وایە حەتتا ئەندامی مەحکەمەی ئیستئناف کە دەبێتە ئەندام نابێت صنفی لە صنفی دوو کەمتر بێت ئەوە یاسایە، لەگەڵ ڕێزو سوپاسمان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڵێ تەنها ئەوە یاسای دەستەی قەزائیە ئەوە یاسای وەزارەتی داد نییە، ئەو تەدەروجە لە هەیئەی قەزائی هەیەو دەستەی قەزائی شتێکەو وزارەتی داد شتێکی ترە، وەزارەتی داد کەسایەتی ترین وەزارەتە لە ئەنجومەنی وەزیران واتا دەبێ ئەم خاڵە روون بێت، دووەم من پرسیارێکم هەیە کاک فەرسەت نەخۆشە خۆی پرسیارەکە ناکات من لەجیاتی ئەو دەیکەم، کە حاکم بریارێکی مەحکەمە دەرئەکات ئەنووسێ حاکم صنف یەک یان ئەنووسێ حاکم فلان هەر حەز ئەکەم کاک ئیبراهیم خۆی وەڵامم بداتەوە فەرموو، حاکم کە بریارێک دەرئەکات چۆن ئەینووسێت.

بەڕێز ابراهیم دۆغرەمەچی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

راستە ئەنووسێ حاکم فلان کوڕی فلان، بەڵام لە یاسا کە تەتبیقی عینوان دەکەی چونکە هەموو فەرمانبەرێک دەستنیشانی هەیە لە یاسا حوکامیش ئەصنافیان دەستنیشان کراوە لە یاسا لە مادده(٣٩)ئەصنافیان دەستنیشان کراوە، مانای وایە من بێم لێرە پەسەندی بریارێک بکەم لەگەڵ پەسەندی بریارێکی موتەناقزی کە بۆ خۆم لێرە دەرم هێناوە دەبێ موراعاتی ئەوە بکەین،

لەگەڵ ڕێزم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاکەڕەش فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش محمد نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەوانەیە برای بەڕێزم کاک شیروان هەڵەیەکی کردبێ من نەم گوت ئەوانەی صنفەکانن کەفوء نینە، گوتم لەوانەیە صنفی چوارێک کەفوءترە لەوی تر نەم گوت کەفوء نییە واتا صنفی چوارێک لە صنفی یەکێک کەفوء تر بێت، حاکمە پەیوەندی بە قابلیەت و شتی کەسی هەیە نەم گوت یەکێکە کەفوء نییە گوتم چوارەکە لەوانەیە کەفوء تر بێت، دووەم وەکو بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن فەرمووی ئەوە یاسای کار بەدەستی قەزائیە بابەتەکە صنفی یەک و دوو بۆ تەدەروجی قەزائیە بۆ دەرماڵە بۆ تەرقیەیە...هتد، بریکاری وەزیر فەرمانێکی ئیداری بەحتە کە بەڕێزان دەفەرموون دەڵێن وەزیر موحاسەبەی حاکمێک دەکات ئەو دەسەڵاتەی ئەداتە بریکاری وەزیر دەسەڵاتەکەی ئیداریە دەنووسی لەجیاتی وەزیر دەڵێ ئەو سزایە لە جیاتی وەزیر مانای وایە چۆتە جێگای وەزیر لە باتی وەزیر قسە ئەکات، وەزیریش بۆی شیاوە ئەو مافەی بداتێ، بە پێی یاسا مافەکەی دراوەتێ ئیتر باشە ئێمە بۆ لەوەی گومان بکەین کابرایەک لە جیاتی وەزیر شت ئیمزا بکات بڵێین نابێت لەوە گەورەترە، ئەگەر بەو قۆناغانەدا بڕۆین باشە بۆ نەڵێین ئێستا یەکسەر صنفی یەک بێت؟ باشە صنفی دووەکەش نابێ ئەمر لەسەر صنفی یەک بکات ئەگەر بەم حسابە بێت خۆ با ئیبتدائەن بڵێین صنفی یەک بێت و هەر هیچ ئەم گیروگرفتانە دروست نەکات، لەبەر ئەوەی مەسەلەی حاکم ووشەیەکی موطلەقە لیژنە کە دادەنرێ دەڵێ بە سەرۆکایەتی حاکم یان بە ئەندامیەتی حاکم، بە هیچ جۆرێک باسی پلەکان ناکرێ پلەکان بۆ پۆلین کردنی حکامە پەیوەندی بە کار بەدەستی قەزائی هەیە پەیوەندی بەم شتانەوە نییە، لەبەر ئەوە داوا ئەکەم بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن بابەتەکەی بداتە دەنگدان و بابەتەکە چەسپاو بێتن، چونکە بەراستی لەوانەیە تێرو تەسەل باس کرابێت ڕێزیش بۆ جەنابیانە،زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێمە پێمان خۆشە زیاترینی ژمارە لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان قسەی تیا بکەن، بەڕێز حاکم سەفەر فەرموو.

بەڕێز سەفەر محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی زۆر جاران ئێمە لێرە گفتوگۆمان کردووە لەسەر یاساکانی وەزارەت، هەموو جارێک من دەمگوت کە وەزیر فەرمانێکی سیاسیە لەوانەیە هیچ مەرجێکی وەکو بڕوانامە یان پسپۆڕی

دوورو درێژی نەبێت، ئەو کاتە لەوانەیە هەمووومان کۆک بین لەسەری، یاساکان هەر ئەوها دەرچوینە هەروەهاشە، بەڵام وابزانم زۆر پێویستە بریکاری وەزیر پسپۆڕی بێت و شارەزاییەکی زۆر باشی هەبێت بە تایبەتی وزارەتی داد، برای بەڕێزمان کاکەڕەش دەڵێ لەوانەیە حاکمێکی صنفی چوار لە صنفی یەک باشتر بزانێت، کاکەڕەش لێرە هەڵاویرییەکی لە قاعیدەکە کرد کە پێچەوانەی هەموو قاعیدەی یاساییە لەوانەیە ئەوە هەڵاویر کردن(استثناء)بێت لە قاعیدە، بەڵام بەقاعیدە صنفی یەک لە دوو باشترەو دوو لە سێ باشترە ئەوە بە مەرجەکانی کەفائەت و مەرجی خزمەت و نەزاهەت و سلوک..هتد، بەڕاستی یەک لە مەشروعیەتی هەموو تەجروبەیەک یان یاسایەک یان دەستورێک تەدەروجێکی یاسایی پێ دەڵێن لە یاسای وەزارەتی داد هاتووە کە بەڕێوبەری دادی گشتی حاکم بێت و لە صنفی دووش کەمتر نەبێ باشە لێرە بریکاری وەزیر بێگومان لە یاسادا دەرەجەی گەورەترە لە دەرەجەی فەرمان، بەیانی یان پاش مانگێکی تر حاکمێکی صنفی چوار کرا بە بریکاری وەزیر ئەو کاتە لایەنی فەرمانی و لایەنی یاسایی وابزانم جوان نییە هاودژو مترکزە لەگەڵ بەڕێوبەری دادی گشتی ئەو کاتە پێویستە بیر بکەینەوەو هەموارکردنێکی تر بکەین صنفی بەڕێوبەری دادی گشتی نزم بکەینەوە پێویستە صنفی نزم تر بێت لە صنفی بریکاری وەزیر، جا من بە پێویستی ئەزانم مەرجەکەی کە زۆربەی لیژنەی یاسایی رەئی لەسەر هەبوو وابزانم لە بەرژەوەندی یاسا دایەو لەگەڵ وەزارەت دایە وابزانم ئەوە باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز کاک حاکم سەفەر، کاک رەجەب شەعبان فەرموو.

بەڕێز رجب شعبان طیب:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پرۆژەی حوکمەتی کاتێ کە حاکم مطلق لەوانەیە هەر حاکمی پلە یەک بۆ خۆی دابنێ کێ دەڵێ پلە سێ دابنێ یان چوار دابنێ، جا حەز ناکەین سنورێکی دانێین بۆ حوکمەت با دەستی ئەو کراوە بێت ئەو هەڵبژێرێتن بەڵکو یەکێکی کەفوء هەڵبژێری وەکو بەڕێز کاک شێروان حەیدەری گوتی کە وەزیر دەسەڵات بداتە بریکاری وەزیر ئەو موحاسەبەی بکاتن دەسەڵاتی دراوەتێ ئەوە ناگرێتەوە کە پلە یەکە یان دووە یان پلە چوارە، بەڵکو وەزیر بیەوێ ئەیداتە بریکاری خۆی، لەگەڵ رێزمان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

هیچ تێبینی تر هەیە؟ بەڕێز کاک شێخ رەقیب فەرموو.

بەڕێز شێخ رقیب حسین مەلا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەمیشە یەکێک مومارەسەی هەبێت زانا ترە لە یەکێک مومارەسەی نەبێت، لەگەڵ رێزمان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕێز کاک أبراهیم دۆغرەمەچی فەرموو.

بەڕێز أبراهیم عبدالقادر دۆغرەمەچی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دوو تێبینیم هەیە لەسەر قسەی برای بەڕێزم کاکەڕەش، دەڵێ جێگری وەزیر فەرمانێکی ئیداریە، ئێمە لێرە سیفەتی قەزائیمان دایتێ فەرمانی ئیداری نەما مانای کەسێکی یاسای نییە بڵێین دەرچووی کۆلێژی یاسایە(١٥یان٢٠)ساڵ بەسەر دەرچوونی تێپەڕیوە کردیتمانە بریکاری وەزیر، نەخێر ئێمە لێرە سیفەتێکی قەزائیمان دایتێ دەڵێ سیفەتی(قضاء)ی خۆی پارێزراوە کە حاکمە واتا صنفی چوار بۆ صنفی یەک و دوو و سێ فەرمان دەردەینێ، دوو: برای بەڕێزم کاکەڕەش دەڵێ جەنابی وەزیر دەسەلات ئەداتە بریکاری وەزیر، دەنووسێ لە جیاتی وەزیر، نەخێر کە دەسەلاتی وەرگرت و نووسراوو فەرمانی دەرکردو ئەوامری دەرهێنا لە ژێری دەنووسێ بریکاری وەزیر نانووسێ لە جیاتی وەزیر، چونکە وەزیر دەسەلاتی دایتێ کاری پێ بکات کە کاری پێکرد مانای دەنووسی بریکاری وەزیر، لەبەر ئەوە پێشنیار ئەکەم هەر رەئی لیژنەی یاسایی وەرگرین هەتا یاسایەکە رێکوپێک و بە بەرامبەری بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ناوەکان دەنوسم جەنابت فەرموو جوابی بدەرەوە.

بەڕێز کاکەڕەش محمد نقشبندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وا ئەبینم هەر ئینسانێکی یاسایی ئەگەر ئەو تەعبیرەی بخوێنیتەوە لە بریکاری وەزارەتدا کە دەڵێ دەسەلاتێکی بداتێ کابرایەکی یاسایی ناڵێ سیفەتی قضائی هەیە، چونکە هیچ مومارەسەیەکی قضائی تێدا نییە قضاء ئەوەیە لە مەحکەمە دابنیشێ حوکم بکات بڕیاری قضائی دەربکات بڕیارەکانی خاضعی تانە بێت. ئەمە بڕیارێکی ئیداریە ئەگەر هەتا ناوی خۆشی بنووسێ دەڵێ لەسەر ئەو دەسەلاتەی کە پێمان دراوە بە پێی فەرمانی وەزاری ژمارە ئەوەندە کە وەزیر ئیمزای کردووە مانای وایە لە جیاتی وەزیرە، ئەوەی دەڵێ(حاکماًیحتفظ) ئەوە مەسەلەیەکی کەسییە بۆ ئەوەی ئەو زەرەرمەند نەبێت، حاکمێک گواسترایتەوە لە فەرمانێکی قضائی بۆ فەرمانێکی ئیداری بۆ ئەو ماوە فەرمانە ئیداریەکەی مافی هەیە لە تەدەروجی دەرماڵەی قضائی مافەکەی بەفیڕۆ نەچێت، مەسەلە بوونی مافی شخصیە نەک مەسەلە حوکمێکی قضائی درایتێ یان سیفەتێکی قضائی، هیچ سیفەتێکی قضائی نییە ئیداریی بەحتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕێز کاک سیروان کاکەیی فەرموو.

بەڕێز سەرتیپ محمد کاکەیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

برایانی بەڕێز نازانم زۆر تەئکید دەکەن لەسەر بەڕێوبەری گشتی داد، جیاوازیەکە لە نێوان بریکاری وەزیرو بەڕێوبەری دادی گشتی داناوە کە دەبێ مەرجێک هەبێت ئەو لەبەر ئەوە صنفی پلە دووە ئەویش لە پلە دوو کەمتر نەبێت، مانای بۆچی ئەمە ئەکەنە قەیدێک و مەرجێک بەڵکو وەکو کاک رەجەب باسی کرد لەوانەیە حاکمێکی پلە یەک دابنرێ ئەو کاتە ئەو مەسەلەیە زۆر بە ئاسایی بەڕێوە دەچێت، لەبەر ئەوە من پێشنیارم وایە ئەو مەسەلەیە لە کۆبوونەوەی پێشتریش من پێشنیارم کرد کە لە بنەڕەتی خۆم پشنیارم وایە کە حاکم هەر نەمێنێ لێرە بە کراوەیی بمێنێتەوە بۆ لای حوکومەت بە پێشنیاری خۆی حاکمێکی پلە یەک دانێ دوو دانێ یان یاساییەکی زۆر شارەزا یان مامۆستایەکی زانکۆ یان خەڵکێکی پسپۆڕ لەم جێگایە دابنێت، تێبینیەکی تریشم هەیە لە ڕوانگەی قسەکانەوە ئەبینم ووشەی بریکاری وەزیرو بریکاری وەزارەت دێتە پێشەوە بەڕاستی ئەوە لێرە بریکاری وەزارەتە مەسەلەیەکی ئیداریە بریکاری وەزیر نییە وەزیرێکە دێتە جێگای وەزیر لەوێ دادەنیشێ و بەگوێرەی یاسا، هەر دەسەڵاتێک کە بریکاری وەزارەت لە وەزیری وەر دەگرێت ئەوە مومارەسە دەکات بێجگە لەمە ناتوانێ هیچ شتێکی تر مومارەسە بکات جا صنفی یەک بێت یان دوو یان سێ بیت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕێز کاک سەعید یەعقوبی فەرموو.

بەڕێز سعید یعقوبی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پرسیارێک ئاراستەی لیژنەی یاسا ئەکەم ئەوانی لەگەڵ پڕۆژەکەن ئایا ڕابەری فرقە مولازم بێت باشە یان عەقید بێت باشترە کامە پسپۆڕی زیاترە بۆ تەوجیهی ئەو ئیشە؟ ئەوە یەک، خاڵی دوو.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوان دەڵێن نە مولازم بێت نە عەقید بێت زابت بێت بەڵێ ئەوان وا ئەڵێن.

بەڕێز سعید یعقوبی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مولازم بێت کە تازە تەخەروجی کردووە یان عەقید بێت پسپۆڕی (٢٠) ساڵی هەیە ئەوە یەک،

خاڵی دوو بریکاری وەزیر یاریدەدەری وەزیرە وەکو بەڕێوبەری دادی گشتی نییە کە بەگوێرەی یاسا دەسەڵاتی دیاری کرابێت، بریکاری وەزیر ئەگەر وەزیر دەسەڵاتی بداتێ حەز ئەکەی حاکمی پلە(٨٠)بێت بەڵام بریکاری وەزیر ئەگەر وەزیر دەسەڵاتی نەداتێ دەکا هیچ مانای تەنها دەتوانێ تەجمیدی بکات لە پشت مێزی داینێ، ئەوجا بە بۆچوونی ئەو کەسەی ئەگەر بمانەوێ وەزارەتی پێ ناجیح بێت وەزارەتی دادی پێ پێش بکەوێت ئایا حاکمێ بێت(٢٠)ساڵ خزمەتی هەبێ باشە یان تەنها حاکم بێت ئەمڕۆ دامەزرابێت چونکە هەر دامەزرا ناوی حاکمە، لەگەڵ ڕێزم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، کاری تازەمان بۆ هات فەرموو بەڕێز کاک شێخ ڕەقیب.

بەڕێز رقیب حسین مەلا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بریکاری وەزیر نییە وزارەش نییە بریکاری وەزارەتە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ڕاستە بریکاری وەزارەتە، کاک ئیبراهیم دۆغرەمەچی فەرموو.

بەڕێز أبراهیم عبدالقادر دۆغرەمەچی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

جەنابی کاکەڕەش دەڵێ سیفەتی قضائی نییە ئەمە ڕاستە من هەڵە بوومە کە ووتومە سیفەتی قەزائی هەیە، بەڵام سیفەتی حاکمی هەیە مانای حاکمە یان نا مانای کە سیفەتی حاکمی هەبوو ئەگەر صنفی چوار بێت یان حاکم بێت هەروەها بەبێ صنف بێتن و ئەمری دەرهێنا لە بۆ حاکمی ئەصنافی دی موخالفی یاسایە یان نا؟ مانای هەر لە خۆیەوە موخالفی یاسا نییە، لەگەڵ ڕێزم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک د.ناصح فەرموو.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر تەئکید لەسەر صنفەکەی ئەکەن و لەسەر خزمەتی حاکم ئەکەن، حاکم کە خزمەتی هەیە وەکو حاکم خزمەتی هەیە نەک وەکو ئیداریەک لێرە ئەرکی ئەو حاکمە کە ئێمە ئەمانەوێ وەکو بریکاری وەزارەت دەور ببینێ، ئەم حاکمە ئەرکی ئیداری زیاتر ئەبینێ لە ئەرکی یاسایی بۆیە لێرە بەڕاستی کە باس کراوە سیفەتە یاساییەکەی بمێنێ وەکو بەڕێز جەنابی کاکەڕەش باسی کرد زیاتر بۆ مافەکان و حسابێتی بە تایبەتی لەکاتی خانەنشینیدا بۆ ئەوەی ئەو مافەی نەسوتێ، نمونەیەکی تر ئەهێنمەوە هەیە دکتۆرای هەیە پرۆفیسۆرە و زانایەکی بەناوبانگە بەڵام دێت وەکو مامۆستایەک

لەوانەیە نەتوانێت ئەو زانیاریەی کە هەیەتی وەکو پێویست دەوری خۆی ببێنێ وەکو مامۆستایێ ئەو وانەیە بڵێتەوە، حاکم راستە لەوانەیە منیش لەگەڵ ئەو بۆچوونەم کە چەند شارەزایی زیاتر هەبێت لە ئیش وکاری حاکمیدا بەتەئکید شارەزایی باشی هەیە ئەمە مانای ئەوە نییە ئیداریەکی باش دەردەچێ، لێرە سیفەتەکەی کە زیاتر بۆ بریکاری وەزارەتە سیفەتە ئیداریەکەیە دواییش ئەو دەسەڵاتەی کە پێی دەدرێ بەپێی یاسا پێی ئەدرێ چونکە بەپێی یاسای پەرلەمان بۆ هەر وەزارەتێک دەسەڵاتەکە دەستنیشان کراوە دراوە بە وەزیر ئەویش دەسەڵاتی هەیە بەشێک لە دەسەڵاتەکانی خۆی بدات بە بریکاری وەزارەت، مانای وایە ئەگەر بریکاری وەزیر دەسەڵاتی پێدرا لەلایەن وەزیرەوە کە لەو یاسایەوە پێی ئەدرێ کە لەو یاسایەوە پێی درا ئێمە خۆمان ئەڵێین یاسا سەروەرە مادام وایە حاکمەکانی تریش هەتا ئەگەر مەسائلی ئیداریش لێرەدا ئەو سیفەتە ناخوێنرێتەوە، بەڵکو سیفەتە تازەکەی ئەخوێنرێتەوە وەکو بریکاری وەزارەت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێستا کۆتایی بە گفتوگۆ دێنین، دوو را هەیە، رایەکیان ئەوەی سەبارەت بە خاڵی دووەم کە رای پرۆژەی حکومەت و رای حکومەت خۆیەتی و داواش دەکات کە بریکاری وەزارەت دادوەر بێت بە رەهایی، رایەکی تریشیان داوا دەکات کە دادوەری پلە دوو بێت بە رادەی کەمی، ئەوە رای لیژنەی یاساییە، بۆیە تکایە پێش ئەوەی بیخەینە دەنگدان ماددەی دووەمی پرۆژەکە بخوێنرێتەوە، فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش محمد نەقشبەندی:

المادة الثانية:

تعدل المادة الثالثة و تضاف اليها فقرة ثانية و تقرأ على الوجه الآتي:

١-الوزير: هو الرئيس الاعلى للوزارة و المسؤول عن توجيه اعمالها . و تصدر عنه القرارات و التعليمات والاوامر ضمن مهام الوزارة و تشكيلاتها و صلاحياتها و سائر شؤونها الادارية و الفنية ضمن حدود هذا القانون و القوانين النافذة الاخرى و يكون مسؤولاً امام مجلس الوزراء باعتباره عضواً متضامناً فيه.

٢- وكيل الوزارة: يساعد الوزير في توجيه الوزارة و الاشراف على شؤونها القانونية و الفنية و الادارية و المالية و التنظيمية ضمن الصلاحيات التي تعهد اليه من قبل الوزير على ان يكون حاكماً و يحتفظ بحقوقه و صفته القضائية.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، کاک شێروان فەرموو.

بەڕێز شـــــێـــــروان ناصح حـــــیـــــدری:

بەڕێز ســـــەرۆکی ئـەنجـــومـــــەن.

پرۆژەکە دەخرێتە دەنگدانەوە، بەڵام دەبێت رای لیژنەی یاساش بخرێتە دەنگدانەوە، دەبێتە دوو دەنگدان، سوپاس.

بەڕێز ســـــەرۆکی ئـەنجـــومـــــەن:

سوپاس، خۆشی هەر وادەکەین، جا بە پێی پێڕەوی ناوخۆ ئەیخەینە دەنگدانەوە پێش ئەوەی خاڵی دووەم بخەینە دەنگدانەوە رای لیژنەی یاسایی دەخەینە دەنگدانەوە کە ئەویش پێشنیارەکەیە کە رای زۆربەی لیژنەی یاسایی ئەوەیە کە دادوەری پلە دوو بێت، بەڵام رای حکومەت ئەوەی کە دادوەرە بە رەهایی بۆ ئەوەی رێگایان لێ نەبەستێت، ئەوە بۆچوونی حکومەت خۆیەتی، جا تکا لەو بەڕێزانە دەکەم کە پێشنیاری لیژنەی یاساییان پەسەندە دەستیان بەرزکەنەوە؟..سوپاس.. کێ پەسەندی ناکات؟، بە زۆرینەی دەنگ رای حکومەت پەسەند کرا، «١٣» دەنگ دژ بوو. ئێستا ماددەی دووەم هەمووی دەخەینە دەنگدانەوە، ئێمە بابەتەکەمان بۆیە وا لێکرد چونکە رای لیژنەی یاسایی دژی پرۆژەکەی حکومەت نییە، بەڵکو تەنها ئەو خستنەسەرەیان هەبوو، ئێستا ماددەی دووەم وەکو خوێنرایەوە دەخەینە دەنگدانەوە، تکا لەو بەڕێزانە دەکەم کە ماددەی دووەم پەسەند دەکەن دەستیان بەرز کەنەوە.. سوپاستان دەکەم.. کێ پەسەندی ناکات؟، «٦» کەس پەسەندی ناکات، کەواتە بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، دێینە سەر ماددەی سێیەم، فەرموو.

بەڕێز کـــاکـــەرەش مـــحـــمـــد نقـــشـــبندی:

المادة الثالثة:

تعدل المادة الرابعة و تضاف اليها الفقرة التالية و تصبح الفقرة (٢) لها كما تصبح الفقرة (٢) الحالية الفقرة (٣) لها:

٢- مكتب وكيل الوزارة: ويتولى ادارته مدير حاصل على شهادة جامعية في القانون.

بەڕێز ســـــەرۆکی ئـەنجـــومـــــەن:

لیژنەی یاسایی تێبینی هەیە لەسەر ماددەی سێیەم؟، نییە، رای لیژنەی دارایی، فەرموو.

بەڕێز جـــــمـــــیل عـــــبـــــدی سندی:

بەڕێز ســـــەرۆکی ئـەنجـــومـــــەن.

٣ـ المادة الثالثة: فقرة(٢)حذف كلمة(مدير) و تحل محلها كلمة(موظف).

وشەی «مدیر» هەڵگیرێت، نووسینگەی وەزیر راستە «مدیر» بەڕێوەی دەبات، بەڵام نووسینگەی بریکاری وەزارەت تەنها «موظف»یک بەڕێوەی دەبات، هەر وەکو وەزارەتەکانی تر، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، لیژنەی یاسا ولاَمتان هەیە؟، فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش محمد نقشبندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

خۆی پێویستە ئەو کەسەی لەوێ کار دەکات دەرچووی کولیژی یاسا بێت، چونکە وەزارەتەکە دەسەلاَتێکی یاساییە، سەبارەت بە بەڕێوەبەریش، لەوانەیە سەرۆک تێبینەران بێت، یا بەڕێوەبەرێک بێت دایدەنێت لە نووسینگەی خۆیدا، ئەوەش لە دەسەلاَتی وەزیرە کە ناونیشانی دەگۆڕێت و دیکات بە بەڕێوەبەر، دەتوانێت پلەیەکی زیاتری پێ ببەخشێت، بەرای من پرۆژەکە چۆن هاتووە هەر وا بمێنێت، ئەگەر بەڕێوەبەر بێت ئەوە هەیبەتێک بە نووسینگەکە دەدات و، هیچ دەسەلاَتێکی نییە بەسەر کەسەوە، تەنها کاروباری بریکاری وەزارەت ڕێک دەخات و، ئەو جۆرە نووسینگانەش دادوەرەکان و یاساناسەکان و پارێزەرەکان هاتووچۆیان دەکەن،پێویستە ئەو کەسەش لە ئاستێکدا بێت بتوانێت لەگەلّ ئەو خەلّکەدا بگونجێت و، بتوانێ هەلّسووکەوتیان لەگەلّدا بکات، جا ئەگەر بەڕێوەبەر بێت لەوانەیە بتوانێت باشتر هەلّسووکەوتیان لەگەلّدا بکات لەوەی کە ئەگەر تەنها فەرمانبەرێک بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو بەڕێزانەی کە تێبینییان هەیە تکایە دەستیان بەرزکەنەوە، کاک د.رزگار فەرموو.

بەڕێز قاسم محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئیشوکاری هەر وەزیرێک لە چەند کارێک پێک دێت کە ئەویش(پلاندانان و نەخشەکێشان وڕێکخستن و ڕێنمایکردن و چاودێری)یە، بەلاَم بریکاری وەزارەت ئیشەکانی بە زۆری هونەرییە، بە رای من بەڕێوەبەری نووسینگەی بریکار پێویست ناکات دەرچووی کولیژی یاسا بێت، بەلّکو دەرچووی کولیژ بێت و ئیتر هەر کولیژێک بێت جیاوازی نییە، چونکە بریکاری وەزارەت هەموو ئەو کارانە بەڕێوەدەبات، جا چ پێویست ناکات تەنها دەرچووی یاسا لەو جێگایە دامەزرێت، بە رای من زۆر پێویست نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش محمد نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر پێویستە کە دەرچووی کولیژی یاسا بێت، چونکە لەوانەیە دادوەرێک کارێکی هەبێت و

بیەویت بیگەیەنێ بە وەزیر و، وەزیریش لەوێ نییە، جا لە نووسنیگەی بریکاری وەزارەتدا ئەگەر بەڕێوەبەرەکەی دەرچووی یاسا بێت ئەوە شارەزایی لە مەسەلەکە دەبێت و دەتوانێت بە شێوەیەکی ڕێکوپێک بیگەیەنێت، ئەگەر دەرچووی کولێژیکی تر بێت لەوانەیە نەتوانێت بە شێوەیەکی ڕێکوپێک ئەو مەسەلەیە بگەیەنێت، جا لەبەر ئەوە ئەگەر دەرچووی یاسا بێت باشترە، چونکە فەرمانگەکەش هەرخۆی فەرمانگەیەکی یاساییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەواتە ماددەی سێیەم دەخەینە دەنگدانەوە، بەڵام جارێکی تر بیخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش محمد نقشبندی:

المادة الثالثة:

تعدل المادة الرابعة و تضاف اليها الفقرة التالية و تصبح الفقرة (٢) لها كما تصبح الفقرة (٢) الحالية الفقرة (٣) لها:

٢- مكتب وكيل الوزارة: ويتولى ادارته مدير حاصل على شهادة جامعية في القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کێ لەگەڵ ماددەی سێیەمدایە؟..سوپاس.. کێ لەگەڵ نییە؟، کەواتە بە زۆربەی دەنگ پەسەند کرا، دێینە سەر ماددەی چوارەم فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش محمد نەقشبەندی:

على مجلس الوزراء تنفيذ أحكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، هیچ تێبینی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟، کاک جەمیل فەرموو.

بەڕێز جمیل عبدی سندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لیژنەی دارایی پێشنیار دەکات کەوا ماددەیەک پێش ئەم ماددەیە دابنرێت بەم شێوەیە: (توصي اللجنة باضافة مادة جديدة قبل المادة الرابعة و تقرأ كالآتي:

(لا يعمل بأي نص يتعارض واحكام هذا القانون))، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش محمد نقشبندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوە هەمووارکردنی یاساکەیە، چەند ماددەیەکە کە دەچنە جێگای خۆی، لە یاسا بنەڕەتییەکەدا

هەیە، لەبەر ئەوە هیچ کێشەیەکمان لێرەدا نییە، جا بۆ دووجار لە یاسایەکدا ماددەیەک دووبارە بێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، جارێکی تر ماددەی چوارەم بخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش محمد نقشبندی:

المادة الرابعة:

على مجلس الوزراء تنفيذ هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، کێ ئەم ماددەیە پەسەند دەکات؟.. سوپاس.. کێ پەسەندی ناکات؟، بە گشتی دەنگ پەسەند کرا، دێینە سەر ماددەی پێنجەم، فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش محمد نقشبندی:

المادة الخامسة:

ينفذ هذا القانون من تاريخ نشره في جريدة وقائع كوردستان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کێ لەگەڵ ئەم ماددەیەدایە؟.. سوپاس.. کێ لەگەڵ نییە؟، بە گشتی دەنگ پەسەند کرا، ئێستا یاساکە هەمووی دەخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ هەموو یاساکەیە؟.. سوپاس.. کێ لەگەڵ نییە؟، تەنها یەک دەنگ پەسەندی ناکات، کەواتە بە زۆربەی دەنگ یاساکە پەسەند کرا، سوپاستان دەکەین، بەمە کۆتایی بە دانیشتنی ئەمڕۆمان دێنین، زۆر سوپاسی بەڕێزتان دەکەم بۆ ئامادە بوونتان و بۆ ئەو گفتوگۆیانەتان، هیوادارم لە پشووی پەرلەماندا کاتێکی خۆش بەسەر بەرن، سوپاس.

فرست أحمد عبدالله
سکرتێری ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستانی عێراق

د.ڕۆژ نوری شاوەیس
سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستانی عێراق

یاسای دووەم هەموارکردنی یاسای ژمارە(١٢)ی ساڵی ١٩٩٢ی وەزارەتی دادی هەرێمی کوردستانی عێراق

بە ناوی خوای بەخشندەو میهرەبان
بە ناوی گەلەوە
ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق
ژمارەی دەرهێنان: ١٢
رۆژی دەرهێنان: ٢٠٠١/٧/٣

پشت بە حوکمەکانی برگە (١)ی ماددەی (٥٦) و ماددەی (٥٣) لە یاسای ژمارە (١)ی

هەموارکراوی ساڵی (١٩٩٢)و، لەسەر داواکردنی وەزیری داد ورەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران وئەو یاسارکارییەش کە ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق لە دانیشتنی نائاسایی ژمارە(١)ی رۆژی (٢٠٠١/٧/٢)یدا ئەنجامی داوەو، بەپێی ئەو صەلاحییاتەش کە برگە(٣)ی یاسای ژمارە(١٠)ی ساڵی ١٩٩٧پێمانی داوە، بریاری دەرهێنانی ئەم یاسایەی خوارەوەمان دا:

یاسای ژمارە (١٢)ی ساڵی ٢٠٠١
یاسای دووەم هەموارکردنی یاسای ژمارە(١٢)ی ساڵی ١٩٩٢ی وەزارەتی دادی هەرێمی کوردستانی عێراق

ماددەی یەکەم:

ماددەی یەکەم هەموار دەکرێ و، ئەمەی خوارەوەی دەخرێتە سەر و دەبێت بە برگە(٤)ی ماددەکە:

(٤)بریکاری وەزارەت: بریکاری وەزارەتی داد.

ماددەی دووەم:

ماددەی سێیەم هەموار دەکرێ، برگەی دووەمی دەخرێتە سەر و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێنرێتەوە:

١ـ وەزیر: سەرۆکی باڵای وەزارەتەکەیەو بەرپرسی ئاراستە کردنی ئیشەکانێتی و، هەموو بریارو رێنمایی و فەرمانەکانی ئیشوکاری وەزارەتەکەو پێکهاتەو صەلاحییات و کاروباری دیکەی ئیداری و هونەری لە چوارچێوەی ئەم یاسایەو یاسا بەرکار خراوەکانی تردا هەمووی هەر لەلایەن خۆیەوە دەردەچێ و، وەزیر بەرامبەر بە ئەنجومەنی وەزیران بەرپرسە چونکە خۆی ئەندامێکی هاوکارە لە ئەنجومەنەکەدا.

٢ـ بریکاری وەزارەت: لە چوارچێوەی ئەو صەلاحیاتەی کە وەزیر پێی دەسپێرێ یاریدەی وەزیر دەدا لە ئاراستە کردنی وەزارەتەکەو سەرپەرشتیی کاروباری یاسایی و هونەری و ئیداری و دارایی و رێکخستندا، بە مەرجێ دادوەر(حاکم) بووبێ، ماف وسیفەتی دادوەرییەکەشی هەر بۆ ئەمێنێ و پارێزراوە.

ماددەی سێیەم:

ماددەی چوارەم هەموار دەکرێ و ئەم برگەیەی خوارەوەی دەخرێتە سەرو دەبێ بە برگەی(٢)و، ئەم برگە(٢)وەی ئێستاشی دەبێتە برگە(٣)ی ماددەکە.

٢ـ نووسینگەی بریکاری وەزارەت: بەرێوەبەرێک هەڵی دەسوورێنێ کە بروانامەی زانکۆی لە یاسادا هەبێ.

ماددەی چوارەم:

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران ئەم یاسایە بخەنە بەرکار.

.ماددەی پێنجەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی بلاوکردنەوەی لە(وەقایعی کوردستان)دا، دەخرێتە بەرکار.

د.رۆژ نوری شاوەیس
سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق